

ఈ నాడు

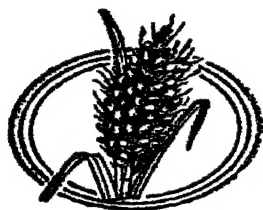
[సాంఘిక నాటకం]

ఆత్మేయ

దేశికవిత్తా మండలి
విజయవాడ-2

దేశీ ప్రచురణ
 ద్వితీయ ముద్రణ
 నెవ్రెంబరు - 1954
 హక్కులు : కర్తవి.
 కల : రూపాయిన్నర.

దేశీ ప్రెస్,
 విజయవాడ-2.

సంపాదకులు :
 బొందలపాటి శకుంతలాదేవి
 శివరామకృష్ణ

ఇందులో పాత్రలు

అక్కరు	:	ఒక ముస్లిం వృద్ధుడు	ఇరుగు
పురుషోత్తం	:	ఒక హిందూ వృద్ధుడు	పొరుగు
రహీం	:	అక్కరు కొడుకు	
నసీం	:	అక్కర్ కూతురు	
రాం	:	పురుషోత్తం కొడుకు	
వత్సల	:	నసీం స్నేహితురాలు	

గులాం, గూండా

.... ఇంకా మరి కొందరు

కాలం	:	ఈనాడే
స్థలం	:	ఒకపే; అక్కరు ఇల్లు
రంగాలు	:	మూడు

★

★

★

తొలిసారి ఈనాటకం

విజయవాడలో జరిగిన ఆంధ్ర నాటక కళాపరిషత్సమావేశాలలో 'వెంకటగిరి ఎమెల్యూర్ ఆర్టిస్ట్స్ అసోసియేషన్' వారిచే ప్రథమంగా ప్రదర్శింపబడింది.

ఆనాటి నటవర్గం :

అక్బర్ :	శ్రీ డాక్టరు టి. దామోదరం
పురుషోత్తం :	,, జగన్నాథ ప్రసాద్
రాం :	,, ఈశ్వరదాస్
రహీం :	,, ఆత్రేయ
డాక్టరు :	,, సి. జయరాం నాయుడు
గులాం :	,, డి. జగన్నాథ్
గూండా :	,, కనీరు
నసీం :	శ్రీమతి సురభి బాలసరస్వతి
వత్సల :	,, రాజేశ్వరి

సంగీతం : జగన్నాథ్

అంకితం

మతసామరస్యంకోసం
ఆత్మబలిదానం చేసిన
మన

బొప్పాజీకి

ప రి చ యం

ఆగష్టు 15 వ తేదీలో 'స్వజాతాజ్యం' వచ్చిందని భారత ప్రజలు సంకల్పపూర్వకంగా భావించారు. చిట్టచివరికి, బ్రిటిష్ వాళ్ళు పెట్టిపోయిన మత కలహాల చిచ్చును మన ప్రజలు కానలేక పోయారు.

ఒకే ఇంట్లో ఇరుగుపొరుగు వుంటున్న పురుషోత్తం, అక్కరు కుటుంబాలు కూడా ఆగష్టు 15 ను జాతీయ పండుగగా జరిపాయి. పురుషోత్తం, అక్కరులు మతాలు వేరైనా చిన్ననాటినుంచీ మిత్రులు. వారి కుమార్తెయిన రామ్, రహీము లిద్దరికీ సనీం అక్కవంటిది.

అన్యోన్యంగా పెనపేసుకుపోయిన ఆ కుటుంబాలమధ్య ఇద్దరికీ ఆపుని వలె నటించే నడుమంత్రపు డాక్టరు అనుమానాలు సృష్టించుతాడు. ఒకే ఇంట్లో రెండుభాగాల మధ్య వున్న తలుపు బంధించ బడుతుంది.

అక్కరు ఒక హిందూ పిల్లతల్లికి తన యింట్లో ఆశ్రయ మిస్తాడు. పురుషోత్తం ఒక ముస్లిం కాండిడిటునికి నీడయిస్తాడు. మతకలహాలచిచ్చుతో ఉన్నా దులైన గ్రామస్తులకు యిది గిట్టుదు. రామ్ రహీములకు పురస్కరిస్తాడు. వారి ద్వేషాన్ని ఆరెండు కుటుంబాలు బలి అయిపోతాయి.

ఈ ఇతివృత్తాన్ని ఆశ్రేయగారు చక్కని నాటకంగా ఈ నాడులో చిత్రించారు. గత జనవరిలో జరిగిన ఆంధ్రనాట్య కళాపరిషత్తులో "యానాడు" ప్రదర్శనకు ప్రథమ బహుమతి రావడమే యిందుకు నిదర్శనం.

'ఈ నాడు' లో ఆగష్టు 15 న రామ్ సనీమ్ కు బహుమతిగా యిచ్చిన 'గాంధీజీ' పటాన్ని మతకలహాలు రేగాక ఒక హిందూ మతదురహంకారి విసరినబాకు గ్రద్దలు చేస్తుంది. ఈ సన్నివేశాన్ని గాంధీజీ హత్యకు పూర్వం కొన్ని నెలలకుముందే వూహించ గలిగిన రచయితకు నా ధన్యవాదాలు.

ఆంధ్రప్రజలకు 'యానాడు' నాటకాన్ని ఆదరించుతారని ఆశించు తున్నాను. ఆశ్రేయగారు ఆంధ్ర ప్రజాజీవితాన్ని చిత్రించే నాటకాలను రచించి ఆంధ్రనాటక రంగానికి యింతోధక సేవ చేస్తారని విశ్వసించు తున్నాను.

విజయవాడ

23-2-48

మ ద్దు ర్హ రి చంద్రశేఖరరావు

['ప్రజాశక్తి' సంచిక]

నా మాట

ఆంధ్రనాటక కళాసరస్వతికి నే సమర్పిస్తున్న ద్వితీయ పుష్పం యీ 'ఈనాడు'. ఈ నాటకం బెజవాడలో జరిగిన 14వ ఆంధ్ర నాటక కళా పరిషత్తు మావేశాలలో వెంకటగిరి అమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్స్ అసోసియేషన్ వారిచే ప్రదర్శింప బడింది. వారి కృషి ఫలితంగా ప్రదర్శనకు ప్రథమ బహుమానం పొందారు. వెంకటగిరి సమాజం నాదే అయినా వారికి నేను కృతజ్ఞతాపూర్వక అభివందనా లిపిస్తున్నాను.

“ఈ నాడు భారత దేశాన్ని కల్లోలపరుస్తూ అన్ని విధాలా అభ్యుదయాన్ని అరికడుతూ, స్వతంత్ర భారతదేశ పునాదులను అవరగొడుతూ మన బాపూజీ ప్రాణాలను కూడా చివరికి బలిగొన్న మతావేశ పిశాచి వికటాబ్దు హాసం యొక్క ప్రతిబింబం యీ ‘ఈనాడు’ ఇతివృత్తం. మహాత్ముని మత సామరస్య సిద్ధాంతంలో సంపూర్ణ విశ్వాసంతో రచింపబడ్డ ఈ నాటకం ప్రతి గ్రామ గ్రామాన ప్రదర్శింపబడి, ఆయన ఆదర్శ ప్రచారం జరిగి, ఈ మతావేశాన్ని కాస్తయినా చల్లార్చ గలిగినవాడే నా ‘ఈనాడు’ రచన సార్థకమై, ఫలితం దక్కుతుంది. నేనూ ధన్యుణ్ణివుతాను. ఈ నాటకం ఆ విధంగా ప్రచారం కావటానికి నాటక కళ ద్వారా ఇప్పటికే ఎంతో ప్రజాసేవ చేసి ఆంధ్ర నాటక రంగాభ్యుదయానికి తోడ్పడి, నా బోటి రచయితలకు క్రొత్త ఉత్సాహాన్ని కలిగిస్తున్న ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలివారు పూనుకుంటారనే ఆశతో వారికి దీన్ని అర్పిస్తున్నాను.

ఈ నాటకం బాపూజీ అస్తమయానికి ముందు వ్రాయబడింది.

నాటకం చదివినవారు, కొందరు రంగాలంకారాలు చాలా కష్టమని, గ్రామానులలో ప్రదర్శించటానికి వీలుండదేమోనని సందేహం వెలిబుచ్చారు. అలాంటి కష్టం ఏమీలేదు. నాటకంలో ముఖ్యం అభినయమూ, సంభాషణలు

సన్నివేశాలేకాని, అలంకారాలు దీపాలు కావని, నా అభిమతం. స్థూలదృష్టికి అవి చాలా ప్రధానమైనట్టు కనుపించవచ్చును. కానీ వాటిని వినా కూడా నాటకం రక్తి కట్టగలదనే నా నమ్మకం. వీలులేని ఒకటి రెండు సన్నివేశాలలో మార్పులుకూడా నూచించి వున్నాను. తలుపులుమూయడం మొదలైనవి రెండు చెక్కల శబ్దాలతో నూచించవచ్చు. ప్రదర్శించే సమాజాలు స్వశక్తిమీద ఆధారపడి అనుకూలాలు కలిగించుకోవాలని ప్రార్థన.

8-6-47 తేది వెలువడిన ఫీపుల్స్ నీజ్ పత్రికలో హజ్రాబేగం రచించిన "The Bone fire" అను చిన్న కథ ఈ నాటక రచనకు ప్రోత్సాహం కలుగ జేసింది. అందుకు నే నామెకు కృతజ్ఞుణ్ణి.

మత సామరస్య సాధనకు నా యీ రచన కించిత్ దోహదం చేయ గలిగితే నేను ధన్యుణ్ణి. ఆ దృష్టితో ఆంధ్ర ప్రజానీకం యీ కృతిని ఆదరిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

—ఆ త్రే య

- ఈ నా డు -

మొదటి రంగం

అక్బర్ ఇల్లు : ఒకహాలు.

[ఎదురుగా కనిపించే గోడలో ఒక పెద్ద కిటికీ వుంది. ఆ కిటికీకి అద్దాల తలుపులూ, చెక్కతలుపులూ వున్నవి. ఆ కిటికీ తెరిస్తే వీధి కనిపిస్తుంది. కిటికీకి నేరుగా ఒక ఎలక్ట్రిక్ దీపస్థంభం వుంది.

హాలు కుడిచేతివైపు రెండు ద్వారాలు, ఎడమచేతివైపు రెండు ద్వారాలు వున్నవి.

ఎడమచేతివైపు ముందుద్వారం వాకిలివైపు వెళ్ళేది. వెనుకద్వారం ఒక గదిది. గది ద్వారానికి పరదా వేసివుంది.

కుడిచేతివైపు ముందుద్వారం ప్రక్కయింట్లోకి వెళ్ళేది. వెనుకద్వారం వంటయిల్లు.

హాలులో ఒక పెద్ద పురాతనమైన కొయ్యపెట్టె వుంది. దానిప్రక్కనే ఒక తోలుపెట్టె వుంది.

ఎడమచేతివైపు రెండు ద్వారాలకు మధ్య కోట్ స్టాండ్ వుంది.

కిటికీప్రక్కనే ఒక పెద్ద క్యాలండరుంది. హాలులో ఒక మంచం; ఒక పడకకుర్చీ వున్నవి.]

ఆ గ స్తు 14

సమయయం : నడిరేయి.

[ఇంటిద్వారాల కన్నీటికి పచ్చటి తోరణాలు, త్రివర్ణ పతాక తోరణాలు వున్నవి. ఇల్లంతా దీపావళినాడువలె దీపాలు వెలిగించి వున్నాయి. కిటికీ తెరచివుంది. కిటికీలోనుంచి ఒక త్రివర్ణ స్వతంత్ర భారత పతాకం అగుపిస్తుంది. దానిపైన ఒక ఎలక్ట్రిక్ దీపం. ససీం పాడుతూ దీపాలు వెలిగిస్తోంది.

చుట్టుప్రక్కల ఇళ్ళవాళ్ళకూడా పాడుతున్నారు. వాకిట స్వాతంత్ర్యోత్సవం జరుపుతున్న హడావిడి అంతావుంది. ఊరేగింపులో పాడుతున్న పాటకూడా వినిపిస్తుంది. ఒకవైపు గుడిగంట గంభీరంగా పాట తాళానికి లయతుదురుతూ మ్రోగుతుంది. మధ్య మధ్య శంఖారావం.]

స్వాతంత్ర్య ధ్వజమెత్తరా!

జయభేరి మ్రోగించరా!

మూడువందల యేళ్ళ

ముదిదాన్య బంధాల

క్రుంగిపోయిన జాతి

కోలుకొని తలలెత్తి!...

కోట్లకొలది వీరవితతి

కురిపించిన రక్తధార

అసంఖ్యాక ప్రజానీక

మప్పించిన అశ్రుజలం

నిర్జించిన దీ దాన్యం :

ఆర్జించిన దీ ముక్తి!....

[రహీం గదిలోనుంచి వచ్చాడు. కొత్తగుడ్డలు తొడుక్కొని
వున్నాడు. ఇవన్నీ జరిగేటప్పటికి ఉదయమయింది.....]

రహీం : ససీం! స్వాతంత్ర్యోత్సవం హడావిడిలో అన్నం
వండటం మరిచిపోయేవు సుమా!

ససీం : స్వాతంత్ర్యం వచ్చితర్వాతకూడా అన్నం కావాలా
బాయ్ ?

రహీం : అందుకే నువ్వు నేనూ చెప్పక్కరేకుండానే రేషన్
ఇంకా తగ్గించేస్తున్నారే!..... ఇంతకూ తమ్ముడు
రామెక్కడ ?

ససీం : ఏమో ఎక్కడ తిరుగుతున్నాడో! ఈ రోజంతా
అగుపించాడా అసలు? స్వాతంత్ర్యోత్సవమంతా
తమ్ముడి నెత్తిన్నే వున్నట్లుంది.

రహీం : (కిటికీలోంచి చూసి) ససీం! ఇట్లారా! ఇట్లారా!

ససీం : ఏం ?

రహీం : చూడు ససీం! చూడు! ఎంత అందంగా వుంది వూరు!
అబ్బ! ఎన్ని దీపాలు! ఎంత ఆనందం! ఎంత అలం
కారం! ఊరంతా ఉత్సాహంతో పొంగిపోతుంది!
బీదాబిక్కి, ముసలి ముతక, పెద్దాచిన్నా, - అందరూ
ఎంత ఆనందంగా ఉన్నారు. మనం అదృష్టవంతులం
ససీం నిజంగా! మన భారతమాత, మన దేశమాత
దాస్యశృంఖలాలనుండి విడివడే శుభముహూర్తం,
ఆ అమృతక్షణం మనం చూడగలిగాం! ('స్వాతంత్ర
భారత్ కు' అని కేక)

నసీం : రహీం : 'జై'

[సేవక్యంబో బృందగీతి, రహీం, నసీంకూడా పాడుతున్నారు.]

సత్యాగ్రహములో
విప్లవోద్యమములో
అనువులొసగిన వీర
యోధులకు జోహార్లు!....

[పాట సన్నగిలిపోయింది. కుడిచేతి వైపుంచి అక్కర, పురుషోత్తం వచ్చారు. నసీం క్యాలెండరు లేపి 15 కు మార్చింది.]

అక్క : అన్ని వీధులకంటే మనవీధే చాలా బాగుంది ఏమంటావ్ ?

పురు : బజార్లో బలే అలంకారం చేశారు. చూశావా ?

అక్క : అఁ దానికేంటే ! డబ్బుగలవాళ్ళు చేశారు, అదీ ఒక గొప్పేనా ?

పురు : ఆ విధంగా ఆలోచిస్తే హరిజనవాడలో చేసిన అలంకారం అన్నిటికంటే వుత్తమం అంటాను. గహీం ! నువ్వు చూశావా ?

రహీం : చూడకే ? నిజంగా చాలాబాగుంది, బాబా ! ఈ నాడందరూ కొత్తగుడ్డలు వేసారే ?

అక్క : నువ్వు కొనివ్వకపోయినా రాం నన్ను మంచిపోలేదులే ! వాడు తీసిచ్చాడు ఈనాడు కానకాగా !

పురు : నాకు రహీం కొనిచ్చాడీ బట్టలు తెలుసా ?

రహీం ఇంతకూ నసీందే అదృష్టం! మీ రిద్దరూ కొనిచ్చా రట కదూ!

పురు : అరే! నువ్విచ్చావా అక్కర్? నాకు తెలియదే!

అక్కర్ : అసలు నువ్వు తీసివచ్చావని నాకు తెలుసా!

[నసీం కలకల నవ్వింది. వాకిట రాము పెద్దగా, నిండుగా నవ్వి న శబ్దం]

రాం : (వాకిటే ఎవరితోనో) రేపు తప్పకుండా విందు! ఏం?

అక్కర్ : అడుగో రాం!

పురు : అసలీ రోజు వాడికి తీరికే వున్నట్లు లేదు.

నసీం : ఉదయం వెళ్ళినవాడు ఇదే రావడం!

[రాం వచ్చాడు]

రహీం : రాం! అయిందా స్వాతంత్ర్యోత్సవమంతా?

రాం : బలేవాడివే రహీం నువ్వు! నాతో వస్తూన్నట్లేవుండి తటాలని మాయమైపోయావే! నీ కోసం ఎంతసేపు వెతికాను? ఎక్కడి కళ్ళావు?

రహీం : నీ కోసం నేనూ వెతికాను. ఎక్కడి కనిపిస్తావా గుంపులో! కొంగులుకొంగులు ముడేసుకున్నా ఆ జనం తోపిడి కాగేటట్లుందా?

అక్క : పురుషోత్తం! ఇంత ఇంత పిల్లలుకూడా 'స్వతంత్ర భారత్ కిజై' అంటూ బిళ్ళుతెలియని ఆనందంతో అరుస్తూంటే నా వళ్ళు పులకరించి పోయిందోయ్!

పురు : పిల్లలేమిటి! కూలీలు-రైతులు-ఎండిపోయిన ఎముకల గూళ్ళల్లోనుంచి ఎంత ఉత్సాహం పొంగి పొరలింది?

అశ్వ : అన్నిటిని మరిపించే ఇంతటి ఆనందంతో ఈ దేశం నిండి
పోతుందని నే నన్నడూ అనుకోలేదు నిజంగా !

రాం : అన్నీ బాగానే వున్నాయి కానీ—

పురు : కానీ ఏమిటి ?

రాం : ఈనాడు జండాలునుకూడా బ్లౌక్ మార్కెట్ చేసారు.
అందుకే నా హృదయం చివుక్కుమన్నది.

పురు : నిజమే ! అది చాల అవమానపడాల్సిన విషయమే !

రహీం : అబ్బ ! పోనిద్దురూ ఇప్పుడెందు కా గొడవ !

రాం : నసీం ! సీకొక ప్రెసెంటు తెచ్చాను.

నసీం : ఏమిటది ?

రాం : (బాపూజీ పటం ఇచ్చాడు)

నసీం : (తీసుకొని) బాపూజీ !

[సేపథ్యంలో 'మహాత్మా గాంధీకి జై' అని కేక. అందరూ 'జై' అన్నారు.
'స్వతంత్ర భారత్ కు జై' అందరూ కిటికీపైపు తిరిగి పాడుతున్నారు....]

కటికిచారిద్ర్యాన

కమిలిపోయిన గుండె

చెఱసాల చీకట్లు

చివికిపోయిన బ్రతుకు

చిగిరించి వికసించి

చిరునవ్వు చిందగా

పగలేని తెగలేని

జగతి సృష్టించగా !....

[వెలుతురు మెల్లగా తగ్గిస్తూరావాలి. పాట అయిపోయే
టప్పటికి రంధ్రం అంతా చీకటి అయిపోవాలి.]

ఒక్క-క్షణం :

[క్యాలండరులో తేదీమార్చి లైట్లువేసి సీనుజరప
వచ్చు. ఈదీపాల అనుకూలం లేనివాళ్ళు తెర
దింపి తేదీ మార్చి మరల తెరతీయటం మంచిది.]

ఆగస్టు 18

సమయం : పగలు.

[ఆగస్టు 15 కట్టిన తోరణం లింకావున్న వి.దీపాలుమాత్రం లేవు.
రాము నసీము కిచ్చిన గాంధీపటం గోడకు తగిలించి వుంది.
నసీం ఒకవైపుగా కూర్చొని ఎర్రగడ్డు తరుగుతూంది. కొంత
నేపటికి గదిలోనుంచి అక్కరు వచ్చాడు.]

అక్క : నసీం !

నసీం : బాబా !

అక్క : పురుషోత్తం బాబుకెలా గుండమ్మా !

నసీం : ఇప్పుడేవెళ్ళి చూచివచ్చాను. కొంచెం నెమ్మదిగానే
వుంది బాబా !

అక్క : అల్లాహ్ అక్కర్ !

నసీం : స్వతంత్రోత్సవానికి విందులు బలంగా పడ్డాయి.
అందుకే కాస్త సుస్తీ చేసింది.

అక్క : ఆ- నాకు తెలియని విందులేమున్నాయి. మేమిద్దరం
ఒకటిగానేగా వెళ్ళాం అన్ని విందులకు ? ఇంకా
చూస్తే డాక్టర్‌రింటి విందు నా కొకటి ఎక్కువ.

నసీం : పురుషోత్తం బాబుకూడా వెళ్ళారటగా?

అక్క : అదెప్పుడు? ఆరోజు నాతో రాలేదే?

నసీం : ఆరోజు డాక్టరాయన్న పిలవలేదట. మరుసటిరోజు హిందువులందరికీ విందుచేస్తున్నానని పిలిచారట.

అక్క : అలాగా! ఆ డాక్టరెప్పుడూ అంతే! మా యిద్దరికీ సంబంధించిన విషయం మాట్లాడాల్సి వచ్చినా వేరే వేరే పిలిచి మాట్లాడటం ఆతని అలవాటు. అందుకే విందులుకూడా వేరు చేసాడు.

నసీం : మీరేమన్నా అనండిబాబా! అతని మాటంటే నాకు మహామంట.

అక్క : పోనీలే తల్లీ! ఏదో పరాయిదేశంవాడు... త్వరలో మూటముల్లెతో వాళ్ళదేశం వెళ్తున్నాడు. ఇంకెందుకు చెప్పు లేనిపోని గొడవలు!... ఉండమ్మా! ఉత్తం బాబును చూచిరావాలి!

నసీం : మీరింటికొచ్చిన వెంటనే చెప్పమన్నారు రమ్మని.

అక్క : అవును పాపం! రోజూ కాస్తేపు బాతాఖానీ వేస్తే గానీ ముద్దవీగదు. చిన్నతనంనుంచి అట్లా అలవాటుపడ్డం. నాకు ఒకసారి జబ్బుచేస్తే ఇరవైనాలుగు గంటలూ నాపక్కనే వుండేవాడు తిండి తిప్పలు మానేసి. పట్టి వెరివాడు పాపం! (ఎడమచేతివైపు ద్వారంగుండా వెళ్ళాడు)

[కుడిచేతివైపు ద్వారంగుండా వీధినుండి రహీం వచ్చాడు]

రహీం : నసీం! బాబా ఎక్కడ?

నసీం : ఆ యింటికెళ్ళారు.

రహీం : ఉత్తం బాబింటికేనా ?

నసీం : అవును. ఏం ?

రహీం : ఏమీలేదు. (అటూ ఇటూ తిరుగుతుంటాడు)

నసీం : ఎందుకట్లా కాలుకాలిన పిల్లిలా తిరగటం ?

రహీం : ఏమీలేదు... బాబా కెంతచెప్పినా తెలియటలేదు.

నసీం : ఏమిటది ?

రహీం : తీరా నెత్తిమీదకొస్తే అప్పుడేడుస్తాను.

నసీం : ఇప్పుడేం కొంపమునిగింది ?

రహీం : కొంప అదే ఎందుకు మునుగుతుంది ? మనం ముంచుకుంటాం గానీ—

నసీం : ఏమిటో సీమాటలు నాకేమీ అర్థంకావడం లేదు.

రహీం : అర్థంకావాల్సిన వారికే కాలేదు. నీకెందుకవుతుంది ? బాబాకు పూర్తిగా మతిపోయింది. నెత్తిన నోరుపెట్టుకొని చెప్తున్నాను. ఇప్పుడు నామాటలాయన కెక్కడం లేదు. అనుభవానికొచ్చి నప్పుడవస్థపడేది ఆయనొక్కడే అయితే ఫర్వాలేదు. కాలానికి కట్టుబడిపోవడం బుద్ధి మంతుల లక్షణం !

నసీం : బాగానే వుంది వుపన్యాసం ! ఇంతకూ అసలు విషయం ?

రహీం : విషయానికేముంది ? అందరికీ తెలిసిందే !

నసీం : అదేమిటో చెప్పరాదూ ?

రహీం : నేను చెప్పటం ఎందుకు ? ఇదిగో—నువ్వే చదువుకో—
(పేషంట్‌గారి నిసిరివేసాడు)

ససీం : (కొంతసేపు ఆ పేషంట్ చదివి, ఆలోచించి) అదా సంగతి?

రహీం : అదేగానీ నున్నన్నంత తేలికమాత్రం కాదు.

ససీం : అయితే ఏం చేయమంటావు?

రహీం : ఆ దర్వాజాను వెంటనే బన్డ్ చేయమంటాను.

ససీం : ఆ దర్వాజా ఏంచేసింది దిప్పడు ?

రహీం : ఆ దర్వాజాయే మన కొంపముంచబోయేది. దాన్ని మూసేస్తేనేగానీ నువ్వు నేనూ ప్రాణాల్తో వుండటం మంటూ జరగదు.

ససీం : భాయ్ ! ఉత్తంబాబునే అనుమానిస్తున్నావా !

రహీం : కాదు ససీం !

ససీం : మరి ?

రహీం : మరి—మరి !—ససీం ! కూర్చో ! నా మాట వింటావా ?
బాబుకు నేనంటే పసిల్లవాడికింద జమ్. నీమాటంటే కొంచెం ఖాతీరీ వుంది. నువ్వైనా బాబాతో చెప్పి. ప్రస్తుతానికి కాస్త భద్రపడతాం. ద్వేషాలు పెంచు కోమని చెప్పటంలేదు నేను. కానీ—

ససీం : రాముతో మాట్లాడావా యీ విషయం ?

రహీం : మనం మాట్లాడేవిగారు వాళ్ళు కాచుక్కుచోలేదు. నే నెన్నడూ కలగోకూడా అనుకోలేదు ! రాం లో ఇంత

మార్పు కలుగుతుందని రాం ఎట్లా! ప్రసరించాడో తెలుసా?

నసీం : ఏం చేశాడు?

రహీం : నేను బజార్లో వున్నాను. రాం నా ప్రక్కనే వెళ్ళాడు. నన్ను చూడనుకూడా చూచాడు. కానీ నాతో ఒక్క పలుకు పలకలేదు. ఈ మార్పుకారణం ఏమిటంటావు?

నసీం : పొరబాటు! భాయ్!

రహీం : పొరబాటు! పోనీ పొరబాటు అనుకుందాము. మనం జాగ్రత్తపడితే కలిగే నష్టమేముంది చెప్పు. నేనిప్పుడేం కత్తులు నూరమని చెప్పటం లేదుగా?

[రాం చరచర వీధిలోనుంచి చేతితో

ఒక మందుసీసాతో వచ్చాడు...]

నసీం : రాం! ఏమంత హడావిడిగా వెళ్తున్నావ్?

రాం : ఇదిగో యీ మందు నాన్నకిచ్చి వస్తా, (వెళ్ళాడు)

రహీం : ఇకనయినా యీ రహ దారిని మాన్పించేయాలి.

నసీం : ఈ రోజు కొత్తకాదుగా?

రహీం : కొత్తో పాతో! ఆ యింటికి వేరేదారివుండగా వాళ్ళు దాన్ని ఉపయోగించుకోనటం మంచిదంటాను. పరిస్థితులనుబట్టి మారటం అవసరం. శేకుంటే గోటితో పోయేది గొడ్డలి కావాలిసాస్తుది. నసీం! మన ట్రేమాన్నాశించి బాబాతో నువ్వయినా చెప్పాలి. లేదా—(వెళ్ళాడు)

[నసీం అట్లాగే నిలబడించి కాస్తేపు. ఒక

నిట్టూర్పువవలి ఇటు తిరిగింది. కాం వచ్చాడు]

రాం : రహీం ఎక్కడ ?

నసీం : ఇప్పుడే వెళ్ళాను.

రాం : (ఒక్కక్షణం ఆట్లానిలబడ్డాడు. తిరిగి వెళ్ళబోతున్నాడు)

నసీం : తమ్ముడూ ? ఏం కెళ్తున్నావు ?

రాం : ఏమీలేదు. రహీం యీరోజు—(ఏమో చెప్పబోయాడు. దృష్టి నేలమీదవున్న పేపరుమీదపడింది. తీసి చదివాడు—మనిషి వణికిపోతున్నాడు. పేపరును పరపరచింపేశాడు) నీన్ని ముందు నిప్పులో పారేయ్ !

నసీం : ఏం తమ్ముడూ ?

రాం : ఇది మనయింట్లో వుండకూడదు.

నసీం : ఏం ? ముస్లిములేగా అధికంగా చస్తున్నారు ?

రాం : నసీం ! (నఖశిఖిప్రగ్భంతం వణికిపోయాడు. తటాలున లేచాడు. నసీం నోరుమూసేంతదూరం వచ్చి ఆగింది చేయి. ముఖం చేతుల్తో కప్పకొని కూలబడ్డాడు.)

నసీం : (తొందరపడి అన్నందుకు చాలాబాధ పడుతూంది. ఒక్కక్షణం ఏమీమాట్లాడాలో తెలియక వూరుకుంది. మెల్లగా రామూను సమీపించి) భాయ్ !

రాం : బహిన్ ! (తలపై కెత్తాడు. కళ్ళమోట నీరు కారుతూంది)

నసీం : (హృదయాన్ని కలచివేసిందాసంబోధన) రాం ! ఊర్చే తమాషా కన్నదాన్ని గూర్చి ఇంత ఆవేదన పడాలా ?

రాం : తమాషా కాదు నసీం ! తమాషాకిదికాదు సమయం. నాహృదయం ఎంతగా బాధపడుతుందో మీకు తేలీదు. రహీంకూడా యీనాడు—అసలు మీరందరూ

ఎందు చేతనో యీనాడు నా హృదయాన్నిట్లా బాధ పెడుతున్నాను.

నసీం : రహీం ఏం చేసాడు?

రాం : కారణం ఎరగను, కానీ నాతో మాట్లాడటం మానేసాడు.

నసీం : అదెప్పటి నుంచి?

రాం : అన్నీ యినాడే! ఈనాడే! అన్నీ జరిగినవి-జరుగుతున్నవి. బజారులో కనుపించి రహీం నాతో పల్కకుండా ఎన్నడూ పోయింది లేదు. ఎందుచేతనో యీ రోజు ముఖం తిప్పేసాడు-వెళ్ళిపోయాడు.

నసీం : (నవ్వు వచ్చింది కాని ఆపుకొని) చాలా బాగుంది మీ ఇద్దరి తగాదా! నువ్వు పలకలేదని రహీము, రహీము పలకలేదని నువ్వు—

రాం : రహీం నీతో అన్నాడా నేను పలకలేదని?

నసీం : అవును. ఇప్పుడే అన్నాడు. నువ్వే ముఖం తప్పించావట.

రాం : కేవలం పొరపాటు నసీం! రహీం ఇప్పుడెక్కడికి వెళ్ళాడు?

నసీం : ఏమో! ఏమీ చెప్పలేదు.

రాం : ఉండు నసీం! రహీంను కలుసుకొస్తా. (సర్రని వీధివైపు వెళ్ళాడు.)

[వాకిలివైపునుంచి అక్కర్, డాక్టరు వచ్చారు.]

అక్కర్ : కూర్చోండి డాక్టర్ సాబ్!-నసీం కాస్త చా పెట్టివు డాక్టర్ గారికి? (నసీం పంటిట్లోకి వెళ్ళింది)

డాక్టర్: ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని లేండి !

అక్బర్: ఏం ఫర్వాలేదు. మా ఛా కా స్త తాగండి. మీ దేశం వెళ్తున్నారు. మీక్కావాలన్నా దొరకదు మా ముస్లిం ఛా !

డాక్టర్: ఇంతలో పంపేస్తున్నారే మూటగట్టి ?

అక్బర్: మీరు చెప్పిందేగా ?

డాక్టర్: ఆంధ్రప్రదేశ్. మా సిబ్బందినంతా పంపేసాను. కాన్స్టేబుల్:

అక్బర్: కాన్స్టేబుల్ ?

డాక్టర్: ఊళ్ళో కొందరు ఏవోకొన్ని పరిష్కారాలుచేసి మరీ వెళ్ళమని పట్టుబడుతున్నారు. అదీగాక ఆంధ్రప్రదేశ్ ను చెప్పదలచుకున్నదికూడా చెప్పేస్తాను.

అక్బర్: చెప్పండి. చల్లకొచ్చి ముంతదాచడ మెందుకూ ?

డాక్టర్: ఆ ఏమీలేదు. నన్ను మీరు సరిగా అర్థంచేసుకోవాలి. చూశారూ ? నేను ఇటుఅటు ఇద్దరికీ కావాల్సిన వాడినే అదీగాక వెళ్ళిపోయేవాడికి నాకు యీ విషయంలో జోక్యం కలుగజేసుకోవాల్సిన అవసరమూ లేదు. అయినా నాద్యూటీ నేను చెయ్యాలిగా ? ఏమంటారు ?

అక్బర్: ఇదంతా కేవలం ఉపోద్ఘాతం అంటాను. అంతేనా ?

డాక్టర్: (కొద్దిగా నవ్వి) అవునులెండి ! ఆంధ్రప్రదేశ్ పరిస్థితి గమనిస్తున్నారా ?

అక్బర్: గమనిస్తూనే వున్నా.

డాక్టర్: ఎట్లాగుండంటారు ?

అక్కర్: చాలా ఘోరంగానే వుంది. రేషన్ చాలటంలేదు.
బాక్ మాస్కెట్ ఆగటంలేదు. లంచాలు కిందనుంచి
పైదాకా బాగా పాకినవి. అధికారమో, పలుకుబడో
లేని పేదవాడి బ్రతుకు— .

డాక్టర్: అబ్బ! కాదుడి!

అక్కర్: మరి?

డాక్టర్: మీరు చాల అజాగ్రత్తగా—నిద్రపోతూ వున్నారని
చెప్పాలి. అంతే!

అక్కర్: అంటే?

డాక్టర్: రహీం మీతో ఏమీ చెప్పలేదు?

అక్కర్: ఏమిటి విశేషం?

డాక్టర్: విశేషం కాదు! ఇట్లా వుంటే మీరు, మీ మతం,
జాతి నిశ్చేషం! అంతే! (రహస్యంగా) హిందువులు
మిమ్మల్ని మసి-మసి చేసేయాలని సిద్ధపడుతున్నారు.
తెలుసా!

అక్కర్: మంచిదే!

డాక్టర్: ప్రతి హిందువు ఇంట కత్తులు, తూఫాకులు సంఘరాచేసి
పెట్టారు, తెలిసిందా?

అక్కర్: మరఫిరంగులు ఇళ్ళల్లో పట్టవుగనక మానేశారు.
అంతేనా?

డాక్టర్: మీ కంతా వేళాకోళమే! నేను చెప్పాల్సింది చెప్పాను.
తరువాత మీ యిష్టం.

అక్కర్: డాక్టర్ సార్! ఇది తెలిసిన విషయమేగా! కొత్త
ఏమీ లేదు. అందుకు మనం ఏ చేస్తాం?

డాక్టర్: నేను ఒకే ఒక్క ఫాయింటు చెప్తాను. మీ కిష్టంవుంటే వినండి, లేదా మానేయండి; అదీ మీవాళ్ళు చెప్పమంటే చెపుతున్నా. వెళ్ళేవాడికి నా కెందుకీ గొడవ లేకుంటే !

అక్బర్: సరే, ఆ ఫాయింటేమిటో చెప్పండి.

డాక్టర్: మరి-మీరు కొంచెం మనసుకు నొప్పి కలిగినా ఓర్పు కొని ఆ దర్వాజాను మూసేయాలి.

అక్బర్: ఏమన్నారు ?

డాక్టర్: నే ననడం కాదు, మీ వాళ్ళందరూ అంటున్నారు. అట్లా దర్వాజా తెరిచి వుంచడం మంచిది కాదని, ఏమంటారు ?

అక్బర్: ఆ అధికప్రసంగం వాళ్ళ కక్కర్లేదంటాను.

డాక్టర్: ఇది కేవలం మీకు సంబంధించింది మాత్రం కాదని-

అక్బర్: అవును, కేవలం నా సొంత విషయం. అంతే !

డాక్టర్: అయితే—

[ఇంతలో లోపలనుంచి పురుషోత్తం వస్తూ...]

పురు : అక్బర్, ఏమిటోయ్ ! ఇదిగో వస్తానంటూ వచ్చే శావు! అరగంటయింది, పత్రాలేనే! ఓ, డాక్టర్ గారా! నమస్తే !

డాక్టర్: నమస్తే ! మిమ్మల్ని రెస్టు తీసుకోమన్నానుగా ! ఎందుకొచ్చారు ? నాకు ఒక అర్జంట్ కేసుంది. వస్తా. సెలవు ! (వెళతాడు)

అక్బర్: కూర్చో పురుషోత్తం !

పురు : ఏమిటోయ్! అంత బెడరిపోయి జారుకున్నాడు డాక్టరు?

అక్బర్ : ఆ, నాడి మంపతెగింది. అదిసరేగానీ నువ్వు నుస్తీగా వుండి ఎందుకొచ్చావు? నేను రానూ?

పురు : నువ్వు డాక్టరూ కలిసి నన్ను పెద్దరోసివి చేసేస్తున్నారే? ఏదో యీ రేషన్ బియ్యం తిని కాస్త మండ్గిస్తే అదీ గొప్ప రోగమేనా!

నసీం : (టీ పట్టుకొచ్చి) డాక్టరు వెళ్ళాడా బాబా?

అక్బర్ : ఆ వెళ్ళాడు. ఆ ఛా పురుషోత్తం బాబా కిప్పు తాగుతాడు.

నసీం : ఛా తాగొచ్చా బాబా మీరు?

అక్బర్ : ఆ ఇంగ్లీషు పత్యాలు మనకొద్దులే యింక. తాగు సర్వాలేదు.

[నసీం టీ పురుషోత్తానికి యిచ్చింది. పురుషోత్తం తాగుతున్నాడు. రాం వీధిపై పుసుంచి వస్తాడు.....]

రాం : కాఫీర్ ! కాఫిర్ నట !

అక్బర్ : రాం ! ఏమిటది ?

రాం : ఇంత అవమానం చేస్తాడని కలలోకూడా అనుకోలేదు.

పురు : ఏమిటా అది ?

రాం : మనం కాఫిర్ల మట ! నాళ్ళ దాపునకై నా రాకూడదట !

పురు : ఎవరిన్నారా ?

రాం : ఎవరో అంటే ఎందుకీ ఏడుపు ?

అక్కర్ : రహీం అన్నాడా ?

పురు : నువ్వుచూడో! అక్కర్ ! రహీం ఎందుకంటాడు ?
అట్లాంటి కూతలెన్నడూ కూయడు రహీం !

రాం : తానుగా అనడు. ఇతరులచేత అనిపిస్తాడు.

పురు : చాల్లే ! బుద్ధిలేకుండా మాట్లాడకు.

అక్కర్ : నువ్వెప్పుడూ రహీమును పై నవేసుకొస్తా వెందుకూ ?
నీకు తెలియదు వాడి విషయం, వాడెప్పుడూ వుద్రేకం
మనిషి. అన్నా అనివుంటాడు.

పురు : ఏడేమీ అనకుంటే వాడెందుకంటాడు ? నీడుమాత్రం
ఏం సామాన్యడా ? ఏమిఁశిపోడు !

నసీం : అసలు ఏమిటి రాం యీ తగాదాలంతా ! ఈ నాడు
మిగిలినా వింత తగాదాలు తెచ్చుకుంటున్నారే !

పురు : ఏమిటోనమ్మా యీ కుగ్రవాళ్లు, వీళ్ళ స్నేహాలూ!
మేము మా చిన్నతనంతో ఇట్లా ఎన్నడూ తగాదాలు
పడి ఎరగం. నీటికి మాటికి చిటపట లాడుతా రీ
కుగ్రాళ్ళు.

అక్కర్ : ఏంజరిగింది రాం ?

రాం : నేనేమీ చెప్పదలుచుకోలేదు. కానీ రహీం ప్రవర్తన
మాత్రం నాకేమీ బాగుండలేదు. అంతే ! (వెళ్లి
న్నాడు)

పురు : రాం ! ఆగు ఒక వేళ రహీం ఏమైనా అన్నాడే అనుకో
నువ్వుకాస్త సర్దుకొనిపోతే ఏం ? అంతటితో నీ నెత్తిన
కిరీటం జారిపోతుందా !

రాం : నెత్తినకిరీటం జారిపోతుందనికాదు. సర్దుకొని పోవటమంటే ఏమిటో నాకూ తెలుసున్నాన్నా ! సర్దుకొనే పోతున్నాను.

పురు : అంత సర్దుకొనిపోయినా సహించరానిదేం వచ్చిందిప్పుడు ?

రాం : ఇది ఇప్పుడు వచ్చిందికాదు. ఎన్నోరోజులుగా రహీం మచసులోనే పేర పెట్టుకొంటున్నాడు.

నసీం : రాం ! ఏమన్నావు ?

పురు : ఊఁ హుఁ ! తమరు జ్యోతిషం చెప్పున్నారన్నమాట ! వెధవ వేషాలు వేయకు. తెలిసిందా ? రాం ! యింకొక్కసారి ఇట్లాంటికూతలు కూసానంటే పట్టాడగొడతాను. నేర్చుకొంటూన్నట్లుంది రాజకీయాలు !

రాం : నేనేం కొత్తగా నేర్చుకోలేదు. మొన్న విందులు కూడా వేరే చేయాల్సిందని డాక్టరుతో తానే చెప్పాడటగా ?

నసీం : ఎవరు ? రహీమా ?

రాం : అవును.

అక్బర్ : డాక్టర్ సీతో చెప్పాడా నాయనా ?

రాం : అవును.

అక్బర్ : మంచిదే ! వాడు మీదగ్గరకూడా చేరుతున్నాడన్నమాట. ఊఁసరే ? ఆ మూడవవాడిమాట నువ్వు నమ్మావుకదూ ?

రాం : కళ్ళ ఎదుట కనిపిస్తున్నదాన్నే నమ్ముద్దంటారా ?

పురు : నీచహృదానహృదాలు ఎవరిక్కానాలోయ్ !

రాం : నీకానాజ్ఞానాచేమన్నా అశుండి. కానీనా మన
సారా చెప్పున్నాను. నీన్ని వెద్దదిచేసుకోవాలని నాకే
మాత్రం ఏకోశాశ్రేయ, మీకు నశ్చుంకి. (వెళ్ళాడు)

అశ్వుర్ : ఆ వెధవకు స్నేహం మంచీ చెడ్డ ఏమీలేకుండా
పోయింది. ఆవేశంవస్తే ఎంతమాటైనా అనేస్తాడు.

నసీం : పిళ్ళిద్దరూ మాట్లాడుకోవడంలేదు బాబా.

పురు : అదెప్పుటినుంచి ?

నసీం : ఈనాడే! దయమే నాకు తెలిసింది.

పురు : మొన్న స్వాతంత్ర దినంనాడు పండుగంతా తమనెత్తినే
పున్నట్లు రాత్రి జెల్లవార్లూ ఇద్దరూ పూరంతా అలం
కారాలు చేస్తూండినారే ! ఇంతలో ఏం వచ్చింది
నీళ్ళకు ?

నసీం : ఏమో ! ఇది యిట్లా పెరిగిపెరిగి విరుచుకొని పడు
తుందేమో ! మీరు కాస్త రహీముకు చెప్పండి
బాబా.

పురు : వాడికి చెప్పేదేమిటి ! వీడికి ముందు బుద్ధిచెప్పాలి
గానీ !

అశ్వుర్ : అదంతాకాదు పురుషోత్తం ! ఆ నిజార్ల వాడింతా
చేస్తున్నాడు. నాకదే అనుమానం.

పురు : ఎవర ? డాక్టరా ?

అశ్వుర్ : ఆ డాక్టరే ! అసలతను డాక్టరెందుకవుతాడు ?
మందుల వ్యాపారం చేసుకొనేవాడు.

నసీం : నేను ముంబైలోనుండి అగట్టునే వచ్చాను. అతనంటే నా తొమ్మిదో మంట. బోడితల్లిలకు మోకాలిని ముడిపెట్టే వ్యవహారం అతనిది.

పురు : అట్లా చేసే కదూ ఇంత అస్తి పలుకుబడి సంపాదించాడు.

అక్బర్ : అతన్నని ఏం వ్రసయోగం? మనవాళ్ళకుండొద్దు బుద్ధి? అసలు యీమధ్య గ్రహాంకు కొత్తన్నే హితులు చేరి నట్లుంది. ఇంట్లో కాలు నిలపక తిరుగుతున్నాడు కద నసీం?

నసీం : అవును బాబా! మరీ యీమధ్య పేష్లో ముఖ్యంగా యీ గలటాల విషయాలు చదివి ఏకరువు పెట్టటం అధికమైపోయింది.

అక్బర్ : ఊహ

పురు : వాడిమీద తంటాలు చెప్పటం నీకు చిన్నతనంనంచీ అలవాటైపోయింది!

నసీం : ఇందులో తంటాలేనీ లేవులే బాబా! ఇటువంటి విషయాల్లో మనం ముందుగా తెగ్గోయకపోతే ప్రమాదం.

పురు : అందరూ ఆ గ్రహాంమీదే విరుచుక పడతారే ?

అక్బర్ : వాణి విషయం మాకుబాగా తెలుసు గనక వట్టికోతి పిడికిలి మనిషి. తాపట్టిన కుంఠికి మూడేకాళ్ళు.

నసీం : అసలంతెందుకు. వాడితో ఎంతపోరు ఇంట్లో! ఇంత వంట చేస్తామూ—వాడికొక్కటి గిట్టదు. తీరా నీకేం కావాలో చెప్పురా అంటే—

పురు : వాడికని వేరేకూరచేస్తే ఏంపోతుంది ?

నసీం : ఎట్లాంటికూర కావాలో చెప్తేనా ! వాడికే తెలియదు వాడికేం కావాలో !

అక్బర్ : ఇప్పుడు వీడెక్కడ !

నసీం : ఏమో ! ఎక్కడి కెళ్ళాడో ! గంటముందు వచ్చి గల్లంతుచేసి పోయాడు.

అక్బర్ : ఏమని ?

నసీం : ఊళ్ళో ఏదో వుడికిపోతూందట. గలటా లా జరిగేటట్లుంది. మనం జాగ్రత్తపడాలని.

అక్బర్ : ఏడవలేకపోయాడు.

పురు : ఆ డాక్టరూ అంతే. ఊర్కే చెప్పకొచ్చేవాడి చావు కబుర్లు. ఒక రిక్తావాణ్ణి పొడిచేసారు. ఒక స్కూలు మాష్టరు చచ్చాడు అని.

నసీం : నిజమేబా ? యీ కలహాలు వూరూరు పాకిపోతున్నాయి.

పురు : పాక్కుతాయి కాళ్ళువచ్చి ! ఎందుకంట యీ పశు ఆవేశం ? రిక్తావాడికీ - స్కూలుమాష్టరుకీ ఏది ఎట్లా పోతే ఏంకావాలి ? వాళ్ళకేం తెలుసు. అట్లా చంపటమేనా ఆ వేశం - మగతనం ? ఛీఛీ ! చండాలుం !

అక్బర్ : అవును. చచ్చేదంతా అమాయకప్రజ.

పురు : పోనీలే మనకెందుకా పాడుగోల. మనం స్మరించనన్నా స్మరించకూడదు.

[రహీం వాకిలివై పునుంచి వచ్చాడు]

నసీం : రాం అగుపించాడా భాయ్ ?

రహీం : లేదు. (కొయ్యపెట్టెమీద కూర్చోబోతున్నాడు.)

అక్బర్ : ఆ పెట్టెమీద కూర్చోనద్దని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను.
అందులో ఘురానుందిరా !

రహీం : (వేరేగా కూర్చున్నాడు)

పురు : ఏం నాయనా అట్లా వున్నావు ?

గహీం : ఏమీలేదు.

నసీం : ఛా కావాలా ?

గహీం : కావాలి.

నసీం : (లోపలి కెళ్ళింది)

అక్బర్ : రాముకు నీకూ ఏమిటా తగాదాలు ?

రహీం : తగాదాల కేమున్నాయి ? ఏమీలేదు.

అక్బర్ : రామును నువ్వేమన్నావు ?

రహీం : నే నేమన్నాను ?

అక్బర్ : వాడేమైనా అన్నాడా నిన్ను ?

రహీం : ఏమీ అనలేదే !

అక్బర్ : మరి మీ రిద్దరూ ఎందుకు మాట్లాడటంలేదు ?

రహీం : అదేమో రాంనే అడగండి.

అక్బర్ : నువ్వెందుకు మాట్లాడటంలేదురా ?

రహీం : అతను మాట్లాడటం మానేశాడు గనుక !

అక్బర్ : నువ్వు రాంను కాఫీర్ అన్నావా ?

రహీం : నేనా ?

అక్బర్ : నువ్వే !

రహీం : ఎప్పుడు ?

అక్బర్ : ఈనాడే ! ఇంతకుమునుపే !

రహీం : నేనేమీ అనలేదు.

అక్బర్ : ఛీ ! అబద్ధాలు చెప్తావ్ బద్మాష్ !

రహీం : ఏమిటి మీ కేకలు ?

పురు : ఊహో అక్బర్ ! నిజానిజాలు తెలియకే కేకలేస్తా వెందుకు ?

అక్బర్ : పురుషోత్తం ! నువ్వు మరీ వీణ్ణి నెత్తి కెక్కించుకొంటున్నావ్ ! వీడు నలుగురు చౌడీలను వెంటవేసుకొని వాళ్ళ చేత కూయించి వుంటాడు.

రహీం : మీరు నిజం తెలియకుండా మాటాడుతున్నారు రాం మీదగ్గర ఏం తంటాలు చెప్పాడో —

అక్బర్ : చాలే ! ముయ్నోరు !

రహీం : అయితే నన్నేం చేయమంటారు ! నాతో చదువుకున్న స్నేహితులతో నే నుండగా రాం అక్కడికి వచ్చాడు. వాళ్ళందరూ మసలాగే వుంటారా ? అందులో ఎవడో అన్నాడు. దాంతో రాము వచ్చే శాడు పిలుస్తున్నా పలకుకుండా. ఇది నాతప్పంటారా ? నేను చెప్పి చేయించా నంటారా ?

అక్బర్ : అటువంటి మూకతో నీకేం స్నేహగారా ?

రహీం : ప్రసంగంబో అందరూ మరలాగే వ్రంజకు. కాలం మూలకంబు కల్లుమూసుకు కుచోలే కందిరూ. ఎవరి అభిప్రాయాలు వారివి.

అశ్వుర్ : ఇదిగో భిన్నతగా చెప్పున్నాను. నువ్విటువంటి విషయాల్లో ఏమీ జోక్యం కలగజేసుకోడానికి వీలేదు. మేము ఒకటి వ్రన్తంతికాలం ఈ కుటుంబాలు యిట్లా వుండల్సి దే. మే మిద్దం ఒకటిగా పెరిగం మా కళ్ళముందే మా స్నేహం నాశనం కాకూడదు.

రహీం : నే నిప్పుడు స్నేహాన్ని నాశనం చేసుకోమని చెప్పటం లేదు.

అశ్వుర్ : నువ్వేమీ చెప్పకక్కలే దసలు.

రహీం : అంతి మూగంగావుంటే అనవసరంగా అందరికీ ఆపదలు తెచ్చిపెట్టిన వాళ్ళవుతారు.

అశ్వుర్ : చాల్లేవోగ్ ! నువ్వేనా మహా రక్షించేవాడివి ?

పురు : ఉండు అశ్వుర్ ! చెప్పనీ అతన్ని !

రహీం : ఊర్కే కేకేస్తా చెందుకూ ? నేను చెప్పేది విచండి. తరువాత మీ ఇష్టం.

అశ్వుర్ : ఏమిటి నువ్వు చెప్పేది ?

రహీం : నేను మీకేగి రాజకీయాలు చెప్పటంలేదు. జాతిమత విషయా లంతకముందే చెప్పను. నా అభిప్రాయం ఒక్కటే — అశ్వుర్కుడా చేసుకోవటం అన్యోననం, మానసధర్మం కూడా. అందుకు మనం ఏనాటికైనా

సిద్ధంగా వుండాలి. కేసులు మొండిగా కూర్చోని ప్రాణాలు పోగొట్టుకోవడం షిరికితనం అంటారు అంతే!

అక్కర్ : అంతేనా ?

రహీం : కత్తులు నూరిపెట్టుకోనునీ, వీధులవెంబడి బయటే దేరి పొడచాలం నేను చెప్పటంలేదు.

అక్కర్ : అంతేనా ?

రహీం : అంతే.

అక్కర్ : చాలా సంతోషించాం. ఆమాత్రం మాకూ తెలుసు.

రహీం : చెలిస్తే చాలా మంచిదే ! ఇప్పటికే డాక్టర్స్ మనల్ని గురించి విమర్శలు జరుగుతున్నాయి. మనం యిట్లా కలిసివుండటం ఏ మతంవారికీ ఇష్టంలేదు. గుసగుసలు బయల్పడతాయి. బలవంతంగా నైనా యీ రెండు కుటుంబాలను వేరుచేయాలని సంకల్పించుకొన్నారు. ఐక్యతను హరించేరోజులు కావివి. అది కేవలం ఆదర్శం మాత్రమే. ఆ ఆదర్శం అమలుజరిపినప్పుడు అదొక అవమానంగా రెండు జాతులూ ఆసహ్యించుకొంటున్నాయి. ఇది మీరు గమనించాలి.

[అక్కర్ అవధిగా కోపం, దుఃఖంతో గదిలోకి వెళ్లాడు.

పురుషోత్తం. ఆలోచన బదువుతో కూలబడ్డాడు.....]

సీత : ఏమిటి భాయ్ యిదంతా ?

రహీం : బయటిప్రపంచాన్ని గమనించుకుంటూ కూర్చుంటూ మందూ కాలలా వుంటే లాభంలేదు. 'నా యిష్టం నా ఇట్లా నే నెలాగైనా వుంటా'నంటే జరిగే కాలం కాదని. సగభూమికి ప్రతి స్త్రీకి జీవితంమీద అధికారం వున్నట్లు.

పురు : (ఉదేకం వచ్చింది) సంఘం! ఏమిటా సంఘం! ఏమిటా అధికారం! స్నేహాన్ని, ప్రేమను, వికమత్యాన్ని నాశనం చేయటమేనా సంఘం పని? ఒకరి నొకరు పొడుచుకొని చావమనటమేనా సంఘాద్భుతం? నెత్తురు వగదలు పారించటమేనా సంఘం ఆశ? ఇవేనా రాజకీయాలు? నూనవసంఘం యిదేనా? మన నాగరికత చేకరిగిన శిఖరం ఇదేనా? నువ్వనే బయట ప్రపంచం ఇదేనా? అయితే మనకా ప్రపంచంతో పనిలేదు! ఆ సంఘంలో మనకు స్థానంలేదు. ఆ ప్రపంచాన్ని చూడకుండా కళ్ళు మూసుకొని పడివుంటాం! కూపస్థ మండ్రాకాల్లాగే వుండిపోతాం! ఆ సంఘాధికారాన్ని ఎదిరిస్తాం! (మంచంమీద కూలిపోయాడు)

నసీం : బాబా!

అక్బర్ : (గదిలోనుంచి వచ్చాడు. అట్లా చూస్తూ నిలు నిలుచున్నాడు)

రహీం : (హృదయం దెబ్బతిన్నది. పురుషోత్తమును సమీపించి) బాబా!

పురు : నాయనా!

రహీం : ఊహించండి,

పురు : (సిట్టారు వదిలాడు) కాదు నాయనా! ఆవేశాన్ని ఆపుకోలేక పోయాను. అధర్మాన్ని అణుమాత్రం సహించలేని దుర్బలహృదయం ఇది. చెప్ప! ఇప్పుడేం ఫర్మా లేదు. చెప్ప.

రహీం : అరికాదు నాబా! నాకు చూడ : హృదయం లేదా?
నేకమాత్రం బాధపడటం లేదనుకొన్నారా?
కానీ—

పురు : కానీ ఏమిటో చెప్పు నాయనా చెప్పు.

రహీం : వ్యక్తిగతంగా వుండే స్నేహం, అభిమానాలున్న
మొత్తానికంటే ఒకసంఘంలో కలిగే జాతిమతద్వేషాలు
తెచ్చేస్తాయి. అది నిజంగా బాధే! హింసే! కానీ ఏం
చేస్తాం? ఒక హింసువును ముస్లిం అభిమానిస్తున్నా,
ఒక ముస్లింకు హింసువు ఇటువంటిది నిచ్చాడన్నా కుల
భ్రష్టులుగా, జాతిద్రోహులుగా చూస్తున్నారు.
అట్లాంటివారిని ఆ జాతినాలే స్వనాశనం చేయటానికి
సిద్ధపడుతున్నారు. ఈ మతకలహ ప్రవాహంలో
స్నేహం, ప్రేమ అన్నీ కొట్టకొనిపోతున్నవి. ఇది
మానవత్వానికి కళంకమే! కానీ... తెలిసి తెలిసి
మనం ఆపదలెందుకు తెచ్చుకోవాలి? ఇది ఇద్దరికీ
మంచిదే కదా! మీరే చెప్పండి.

పురు : మరం ఎట్లా ప్రజల వాళ్ళదేం సోయింది? మనయింటి
విషయాలతో వాళ్ళ కేపవి నాబా!

రహీం : ఆ నాదకలన్నీ ఇప్పుడెవరి బుద్ధికోసం-నాయనాబా!

పురు : అయితే... (మంచం మీద కూచి తేది గాత్రం గులు
వేస్తాడు). (అప్పుడు అలాగే మాస్తా నిలుచున్నాడు)
అయితే మనసుకూడా యీ మేం వెర్రికి లిలవంబాల్సిందేనా?

రహీం : ఇద్దరి శ్రేయస్సుకోసం అట్లా చేయటం మంచిదంటారు. నచ్చు మీరు సరిగా అర్థం చేసుకున్నారో లేదో? నేనూ మానవుణ్ణి! నాకూ హృదయం వుంది. బాబా! మీ కంచుముందు నేను కూర్చుని మీ చేతులారా అన్నంముద్దలు చేసిపెడితే తిన్నారోజాలు నా కళ్ళ ఎదుట ఇంకా తారాడుతున్నవి. కానీ...

పురు : రహీం—

రహీం : బాబా!

అక్బర్ : (కళ్ళు గట్టిగా మూసుకున్నాడు)

నసీం : (నిలవలేక వెళ్ళింది లోపలికి)

రహీం : మనస్సేహం, మనప్రేమ నాశనం కావటానికి వీలేను. ఈ వేరుపడటం తాత్కాలికం మాత్రమే. మళ్ళా మనం కలుసుకొంటాం, తప్పదు.

పురు :

రహీం : ఈ మతకలహాలు ఎందరినో యిట్లాంటి వాళ్ళను పేరు చేసినవి. ఎన్నో హృదయాలను బలత్కారంగా లాగి పారేసినవి. అదే యీనాడు జరుగుతున్నది.

పురు : (తలవంచుకొని మెల్లగా వెళ్తున్నాడు)

రహీం : బాబా!

అక్బర్ : పురుషోత్తా!

పురు : (చర చర వెళ్లాడు)

అక్బర్ : (రహీంను ఒక్కక్షణం చూచాడు) నెర వేరిందా నీ కోరిక!

రఘో : బాబా ! (కాళ్ళమీద వాల్తాడు)

[బయట పెద్ద కట్టోలు, అడుపులు, ఏడ్పులు, కిటి
కీలోనుంచి మంటలు పొగలు, అగుపిస్తున్నవి...]

నసీం : బాబా ! బాబా ! ఇల్లు తగులబడిపోయింది. బాబా !

అక్బర్ : ఆఁ

రఘో : (తటాలునలేచి వీధివైపు పరుగెత్తాడు)

అక్బర్ : ఏ కసాయివాళ్ళు చేసారో పాపం ?

నసీం : లోపల పిల్లా జల్లా ఎవరైనా వున్నారేమో ?

అక్బర్ : గాలితేదు. కొంతనయం.

[వీధిలోనుంచి డాక్టరు వచ్చాడు తాపీగా.
ఎవ్వరూ అతన్ని గమనించలేదు. దగ్ధాడు.]

అక్బర్ : (తీరిగిచూచి) ఏమి లా వచ్చారు ?

డాక్టరు : ఏమీలేదు. ఏమిటట్లా చూస్తున్నారు ?

అక్బర్ : ఎవరిదో కొంపతగులబడిపోయింది పాపం.

డాక్టరు : పాపం... ఊఁ... మొదలుపెట్టారన్న మాట !

అక్బర్ : ఏమిటది ?

డాక్టరు : ఏముంది ! నౌకారీ, బెంగాల్, పంజాబుల్లో జరిగింది.
జనగుతూన్నదే ఇది !

అక్బర్ : ఇంత దూరం వచ్చిందా, అప్పుడే ?

డాక్టరు : (కొద్దిగా నవ్వాడు, ఆనవ్వు నసీంకు అసహ్యంగావుంది.
ఆమె గదిలోకి వెళ్ళింది) అప్పుడే అంటున్నారే ! ఎంత
సేపు కావాలి ?

అక్బర్: ఎవరీ ఘనకాగ్యానికి కంకణం కట్టింది!

డాక్టరు: ఎవరైతేయేం? జరుగుతుంది అంతే! ఈనాడు అగష్టు 18 గా

అక్బర్: అవును ఎందుకూ?

డాక్టరు: ఏమీ లేదు. స్వాతంత్ర్యం వచ్చి మూడురోజులైంది.

అక్బర్: (ఆ మాట సులభంగానే అర్థమైంది. ఒక్కక్షణం కుమిలిపోయాడు. వెంటనే తేరుకొని) తమరు ఇంకా వెళ్ళలేదేం?

డాక్టరు: వెళ్ళినట్లే! సామాన్యతా బుక్ చేసాను

అక్బర్: మంచిపనిచేశారు? అయితే తమరిప్పుడు ఎందుకొచ్చినట్లు?

డాక్టరు: ఏమీలేదు ఇదిగో—ఈ రివాల్వరు మీదగ్గ రుంచాడి, వేరింకెందుక్కాకున్నా నా జ్ఞాపకార్థమైనా వుంచండి. బహుశా మీకు ఆపత్కాలంలో ఉపయోగపడవచ్చు.

అక్బర్: (తీసుకోలేదు)

డాక్టరు: ఊళ్ళో పరిస్థితిలో నూరోవంతు మీరిప్పుడుచూచారు, అంతే! ఇంకా ముందు ముందు ఎంతోవున్నది, మీరు నామాట వినండి. అయితే ఒక్కమాట—

అక్బర్: ఊ—

డాక్టరు: నా కిందులో ఒకటే వుద్దేశం. మీరు ఈ రివాల్వరును కేవలం ఆత్మగర్వణకు మాత్రమే వుపయోగించాలని నా కోరిక, ప్రార్థన. అట్లా వుపయోగించే పక్షంలోనే నేను మీ కివ్వదలచా.

అక్కర్: నుంచిజే! తమరు దయచేయొచ్చు!

డాక్టరు: యిట్లావుందిసోనా?

అక్కర్: అక్కరేదు. తీసుకెళ్ళండి.

డాక్టరు: ఆపత్కాలం—

అక్కర్: మీకే రావచ్చు. మీరే వ్రపయోగించుకోండి.

డాక్టరు: అందరూ తయారుగావుంటే మీరుమాత్రం—

అక్కర్: అక్కరేదని మీక్కాచూ చెప్పటం.

డాక్టరు: మీరుంటే వున్న జబ్బిచూసం—

అక్కర్: డాక్టర్! నన్ను రెచ్చగొట్టకండి. దయచేసి—

డాక్టరు: మీరాసాహేబు ఇంతెందుకు చివరికి ధర్మయ్య ఇంట్లో
నాదగ్గరకొన్న కత్తులే పదిదాకా వున్నవి.

అక్కర్: దయచేసి తమరు వెళ్తారా వెళ్ళారా? - (ద్వారంవైపు
చూచి) పురుషోత్తం—

డాక్టరు: (తిరిగిచూచి) సరే! వాళ్లోస్తానండి! సెలవు!

అక్కర్: డాక్టర్! ఆగండి!

డాక్టరు: ఆ-ఆ-ఎంనకు? చాలా అవసరమైన కేసుంది.

అక్కర్: ఫర్వాలేదు ఆగండి. మా పురుషోత్తం కావాలంటా
డేమో!

పురు : ఏమిటది?

అక్కర్: ఆ ఏమీలేదు. మతకలహాలకు మారణాయుధాలు.

డాక్టరు: నేను వస్తా.

అక్కర్: అబ్బ! కొంచెం వుండండి మన డాక్టరుగారు పాపం
వూరు వెళ్తున్నారు. వారు వెళ్లే సమయానికి సరిగ్గా

అద్భుతమైన మన పూర్వీకూడా మతకలహాలు
మొదలుపెట్టాయి. అది చూచి సాపం వారు మనకు
ఆత్మరక్షణార్థం ఆయన దగ్గరున్న ఆయుధాలు ఇవ్వ
దలిచారు. అమ్మకున్నారా? పూరే ఇస్తున్నారా?

డాక్టరు: ఆ- ఏమీలేదు వస్తా.

అక్కర్: అదీ అమ్మకమే అనుకో. కానీ ఆత్మరక్షణకు మాత్రం
ప్రపయోగిస్తామన్న మతమీదే ఇస్తున్నారు. తెలి
సిందా? నీకేమన్నా కావాలా? కావాలంటే ఒక్క
రినాల్సురు మాత్రం వుంది. ఏదీ! ఇట్లా ఇవ్వండి
చూద్దాం.

డాక్టరు: ఆ-ఆ-ఆ- (వెనకడుగువేస్తూ జారుకున్నాడు)

అక్కర్: హు-నీ దగ్గరకూడా ఎప్పుడైనా వచ్చాడా?

పురు : వచ్చాను?... (ఆలోచిస్తూ బరువుగా కూర్చున్నాడు)

అక్కర్: ఏమిటి పురుషోత్తం అంతగా దిగులుపడుతున్నావు?
రహీం కూతలకేనా?

పురు : వాడి మాటలలో సత్యంలేకపోలేదు. చూడు ఆ మత
కలహాల మంటలు. అవి మన కొంపమీదికి రావడం
కష్టమటానా?

అక్కర్: రానీ—

పురు : అదికాదు అక్కర్!—

అక్కర్: ఏమిటి నీ సందేహం?

పురు : ఏమీలేదు..... ఏంచేయాలి? ఏమీ తోచటంలేదు.
భయంకరమైన యుద్ధమే. సంప్రాప్తి చేట్టుకుంది. ఈ

యుద్ధంలో మనం తటస్థంగావుండి యీ హత్యాకాండ
నంతా చూస్తుండాల్సిందేనా? ఒక సుదినాన మనం
కూడా ఏ వెనకపాటు బాకుపోటుకో గురి కావాల్సిం
దేనా? అబ్బ! గుండె లదిరి పోతున్నాయి, ఆ
దృశ్యాలు చూస్తే—

అక్కర్: ఊర్కో వ్రతం.

పురు : రహిం అన్నట్లు మనం ఇక ఒకరిముఖా లొకరు
చూచుకోటానికి వీలేదు. అంతేనా అక్కర్ !

అక్కర్: (రివ్రవమని తిరిగాడు) ఎందుకు వీలేదు? లక్షరాసీ,
ప్రాణాలు పోసీ మనం ఒకటిగానే వుంటాం! ఒకటి
గానే చస్తాం!

పురు : భాయ్ !

అక్కర్: భాయ్ !

[ఇద్దరూ కాగిలిలో మైమరచి వున్నారు. ఎడమచేతిపైపు
తలుపు తోసుకుని రాం పరుగెత్తు కొచ్చాడు.....]

రాం : నాన్నా ! నాన్నా !

పురు : ఏమిటా యీ హడావిడి ?

రాం : బజార్లో ఇద్దర్ని పొడిచేశారు.

పురు : ఎవరు ?

రాం : ఎవరో, ఎవరో తెలియదు. ఎక్కడివాగక్కడ పగు
గెళుతున్నారు కొంపలుకూడా తగలెట్టేస్తున్నారు.

పురు : ఆ. కార్భాగ్యులు! వీళ్ళకేం పోయేకాలంరా ?

రాం : మనా చాలా ఉపద్రవో వున్నాం !

అక్కర్ : ఏమిటి రాం ?

రాం : నాన్నా ! మీరు—మీరు—

పురు : ఏం ? ఏమిటా ?

రాం : మీరిక్కడ వుండటం మంచిదికాదు. నా మాటవినండి.
వచ్చేయండి.

అక్కర్ : రాం ! (గట్టిగా అరిచాడు. కాని వెంటనే తగ్గాడు.)
అనుమానిస్తున్నావా ?

రాం : కాదు, కానేకాదు. కానీ—

[వీధితులుపులు వేసినచప్పుడు, వీధిలోనుంచి రహీం పరుగెత్తుకొచ్చాడు.]

రహీం : నసీం ! నసీం !

నసీం : ఏమిటన్నయ్యా ?

రహీం : తలుపులన్నీ మూసెయ్ ! త్వరగా ! అన్ని కిటికీ
తలుపులు మూసెయ్ ! వాళ్ళు వస్తారు.

అక్కర్ : ఎవర్రా ఆ వచ్చేవాళ్లు !

పురు : హిందువులేనా ?

రహీం : ఎవరయితే యేం ? ఎవరి బాకయినా పదును, బాధ
ఒకటే. బాబా ! ఇప్పటికైనా నామాట వినరూ ?

పురు : ఏమిటి నాయనా ?

రహీం : మీరే ఆలోచించండి ! వాళ్ళు వస్తున్నారు. బలా
తాకరంగా మసల్చి వేరుచేసి, యీ దర్వాజాను
మూయించాలని నిశ్చయించారు. హిందూ—ముస్లిం
ఇళ్ళను కలుపుతూన్న దర్వాజా వుండటం ఎవరికీ

యిష్టంలేదు. మనం మొండిగా నిలిస్తే, ఆ యింటికి పట్టిన గతే మనకి వస్తుంది బాబా !

పురు : అయితే ఇప్పుడేం చేయాలంటావు ?

రహీం : వాళ్ళొచ్చేస్తున్నారు ఆసమయానికై నా మీ రెవ్వరూ ఇక్కడ లేకుంటే చాలు. ఆ దర్గాజాను మూసేసి తాళం వేస్తే చాలు. చచ్చి ఏం సాధిస్తాం చెప్పండి ! బాబా ! దయచేసి—

పురు : దయచేసి వెళ్ళాలి, అంతేనా ?

రాం : రహీం చెప్పేది అక్షరాల నిజం నాన్నా ! మీరు త్వర పడకపోతే...

నసీం : మీరిద్దరూ ఇందులోనై నా వీకీభవించారా ?

రహీం : మా కెప్పుడుమాత్రం ఏముందీ ? రాం ! ఇంకా అపోహ పడుతున్నావా ?

రాం : లేదు రహీం ! పరిస్థితులు ! ఏం చేస్తాం ? నాన్నా ! రాండి మామాట యీ ఒక్క విషయంలో పాటించండి. (లాగుతున్నాడు)

పురు : ఒక్క కంచులో తిన్నాం ! ఒక్క మంచంలో పడుకున్నాం ! దేహాలు వేరే అయినా ప్రాణాలు ఒకటిగా పెరిగాం ! కానీ యీనాడు—

అప్పర్ : ఈనాడూ మనం ఒకటిగానే వుంటాం ! ఒకటిగానే చస్తాం ! పొడిచేస్తారా ? పొడిచేయనీ ! మమ్మల్ని వదిలేయండి.

రహీం : బాబా! మొండిగా యిట్లా పట్టుబడితే ఎట్లా (లాగుతున్నాడు) మీకోసం కాకున్నా మీ బిడ్డలకోసం—
మీకోసం మా ప్రాణాలు కాపాట్టానికి—

రాం : నాన్నా! ఒక్కరోకరు చావు నోటి కందిచ్చుకొనే
స్నేహం ఏం లాభం చెప్పుడి. అక్కర్ బాబా జ్ఞేమం
కోరి రాండి. (లాగుతున్నాడు)

పురు : అక్కర్!

అక్కర్ : ఉత్తం!

నసీం : బాబా! (ఏడుస్తుంది)

అక్కర్ : నసీం! తల్లీ!

[రాం నాన్నను లాక్కెళ్ళుతున్నాడు. అక్కర్ చివరిసారి చేయిచాపి
'ఉత్తం' అన్నాడు. తలుపు దబాలని మూయబడింది. 'అక్కర్' అన్న
శబ్దం వినిపించింది. అక్కర్ 'హా' అంటూ చెయ్యి లాక్కున్నాడు.
తలుపుసందులోపడి వేలు చితికిపోయింది. నెత్తురు కావతూంది.]

నసీం : కలకత్తా, ఢిల్లీలలో పారిన నెత్తురులో ఇదెంత?
నీధుల్లో పారబోయే నెత్తురులో ఇదెంత?

[వాకిటితలుపు ఎవరో తట్టినారు.]

అక్కర్ : ఆ వృద్ధాకరులకు చెప్పా ఇక్కడెన్నరూ లేరని. అంతా
శూన్యమైపోయిందని చెప్పా. (పెద్దగా అరిచాడు.)

[రహీం వాకిలివైపు కదిలాడు.]

[తెర పడుతుంది.]

- ఈ నా డు -

రెండవ రంగం

మొదటి రంగస్థలమే.

[నసీం కూర్చోనివుంది. అక్బర్ మంచమీద కూర్చున్నాడు. రహీం ఒకవైపు పెట్టెమీద చేతుల్లో తలపెట్టుకొని కూర్చున్నాడు. అందరూ ఏదో ఆలోచిస్తున్నట్లున్నారు. ఒక్క షణకాలం నిశ్శబ్దం.....]

రహీం : ఛా కు పాలులేవుకదా ?

నసీం : ఈ పూటకు బియ్యం ఒక్క గింజలేదు.

రహీం : (ఒక్కసారి లేచి పచారుచేసి కూర్చొంటూ) రేషన్ కొట్లన్నీ మూసేసారు. కొన్ని లూటీచేసారు. వీధుల్లో నగపురుగు మెదిలేటట్టుగా లేదు... (మళ్ళీ లేచాడు) ఈలా ఎన్నాళ్ళు బ్రతిగ్గలం ?

అక్బర్ : రహీం! ఖురాను యిట్లా తీసుకో.

రహీం : (ఒక్క తృటికాలం ఆగి కొయ్యపెట్టెతీసి ఖురాను తీస్తూ) మస్తాన్ ఇంటికైనా వెళ్ళి కాస్త బియ్యం తీసుకురాకపోతే ఎట్లా ? (ఖురానిచ్చాడు.)

అక్బర్ : (ప్రశాంతంగా పుస్తకం విప్పి కళ్ళకద్దుకొని చదువు కొంటున్నాడు.)

రహీం : ఖురాను చదువుకొంటూంటే కడుపునిండుతుందా ?

అక్కర్ : గొంతులు కోసుకోమన్నది ఖురానే అయితే కడుపు నింపుకోడానికీకూడా మార్గం చూపుతుందిలే!

రహీం : ఈ వాదనల కిదేనా సమయం ?

అక్కర్ : నన్నేంచేయమన్నావు ?

రహీం : ఏమీచేయక కూర్చుంటే, అందరం ఆకలితో ఏకంగా చస్తాం.

అక్కర్ : చస్తే చస్తాం. ఇప్పుడు మహా బతికున్నట్టా ?

నసీం : మనగతే యిట్లావుంటే సన్నప్రజ ఏమవుతారో పాపం!

అక్కర్ : ఏమవుతారు ? చస్తారు. అంతే! బెంగాల్ లో ఎండి పోయిన వట్టిపీనుగులై తే ఇప్పుడు కరుడుగట్టిన చిక్కని నెత్తురులో చివికిపోయిన పీనుగుల్నుచూస్తాం! అంతే! మనుష్యులేలేని దేశాన్ని ఏలుకోబోయే మహానుభావు లెవరో సంతోషిస్తారు. (ఎడమచేతివైపు ద్వారందగ్గర కళ్ళాడు మెల్లగా. అది మూసివుంది. పద్దతాళం కూడా వేసివుంది. ఆ తాళాన్ని తాకి చూచాడు, తాళంకూడా వేసుకపోయారు. వీళ్ళబ్బ సొమ్మంతా పోయినట్టు! - ఉత్తంబాబేమయ్యాడో (తలుపుదగ్గర ముఖంపెట్టి) ఉత్తం! పురుషోత్తం (పిలిచాడు. బదులు లేదు.) అల్లా! ఘుదా!

రహీం : ఆ వైపువాళ్ళకూడా తాళం వేసుకుంటారు బాబా!

అక్కర్ : వాళ్ళెన్నడూ అట్లావేయరు. పశువుల్లా ప్రవర్తించరు.

రహీం : మీరు భ్రమపడుతున్నారు. హిందువులేం తీసిపోవటం లేదు. బాగా శివమెక్కివున్నారు. దెబ్బకు దెబ్బ తీస్తూనే వున్నారు.

అక్కర్: దొర్భాగ్యులు! అందరూ అందరే! (కూలబడ్డాడు)

గహం : మస్తాన్ దగ్గరకెళ్ళరానా ?

అక్కర్:

నసీం : ఆ కిటికీ తెరిచి చూడు భాయ్! వీధి ఎలాగుందో చూచి మరీ వెళ్లు !

[రహీం కిటికీ తెరిచి చూస్తున్నాడు. రెండుమూడు నీడలు పొడుచుకొని, వికారంగా ఆరుస్తూ కూలివది. నసీం పెరి కేక వేసి గట్టిగా కళ్ళు మూసుకున్నది.]

అక్కర్: సైతాన్లు !

[రహీం తపీమని తలుపులు మూసినాడు.]

అక్కర్: (అదోవిధంగా కొంచెం పెద్దగానే నవ్వుతూ) స్వతంత్ర భారతదేశం నోచుకున్న నోము పండింది !

[బయట ఎవరో తలుపులు దబదబా బాదుతున్నారు.]

ఒక స్త్రీ కంఠం : తలుపు ! తలుపు ! తలుపు తెరవండి ! చంపేస్తారు ! నా బిడ్డచు చంపేస్తారు ! శాస్త్ర తల దాచుకో నివ్వండి ! (ఎదుపు, వికారపు ఆరుపు.)

అక్కర్: ఆడమనిషిరా హాపం ! తలుపు తెరవండి ! నసీం ! వెళ్ళమ్మా వెళ్ళు ! ఆ సైతాన్లు తరుముకొస్తున్నారేమో ! పడండిరా !

[నసీం పరుగెత్తింది. రహీంకూడా అమెవెంట వెళ్లాడు. తలుపు తెరచిన చప్పుడు. ఒక స్త్రీ చిన్న బిడ్డతో వగర్చుకొంటూ లోపలికి పరుగెత్తింది.]

స్త్రీ : వేసేయండి ! తలుపు గట్టిగా గడియవేయండి. వాళ్ళు నాకోసం వస్తారు. వేసేయండి. (ఇటుతిరిగింది. అక్కర్ ను

చూసింది. వెరికేక. ఏమనూ) మీరూ వాళ్ళేనా ? మీరు నన్ను చంపేస్తారా ? పొడిచేస్తారా ? నా బిడ్డ నైనా బతకనివ్వరూ ? (ఏమవు అధికమైంది) కాళ్ళిగ పరుగెత్తానే ! నా బిడ్డనైనా కాపాడకొందామని పరుగెత్తానే ! మళ్ళా మీమధ్య పడడానికేనా ? చావు నోట్లో పడడానికేనా ?

[అంతలో నసీం, రహీంకూడా వచ్చారు.]

అక్బర్ : ఊర్కోమ్మా ఊర్కో !

నసీం : ఎందుకు చెల్లీ అట్లా గాభరా పడతావు ?

స్త్రీ : నేను హిందువును. (రహీంకు పిడుగులాగుంది వార్త)

అక్బర్ : అయితే ఏం ?

స్త్రీ : నన్ను మీరు బతకనిస్తారా ? నన్ను చంపేసినా పోనీ నా బిడ్డను వదిలేస్తారా ? చెప్పండి కాస్త కనికరించరూ ? పసికందుమీదకూడా మీరు కసి ఎందుకు ? కాపాడండి. మీ కాళ్ళంటి—

నసీం : ఏం భయంలేదులే చెల్లీ ! ఎవర్నీ చంపం ! ముసల్మాను లందరు హృదయం లేనివాళ్ళనేనా నీ అభిప్రాయం ?

అక్బర్ : ఆమెం చేస్తుంది పాపం ! మన నాగరికతలో మనిషి మీద మనిషికంట నమ్మకం వుంది !

నసీం : ఇటు గూడు చెల్లీ !

[ఇంతవరకూ స్త్రీ కళ్ళుమూసుకునే వుంది భయంవల్ల.

హిందువని తెలిసి తర్వాత రహీం ఆశ్చర్యంతో

పడ్డాడు. అటు ఇటు మెల్లగా తారాడుతున్నాడు.]

నసీం : (ఆమెను కొంచెం గమనించి చూచింది) వత్సలా!

వత్సల : (కొంచెం ధైర్యంకలిగి నసీం వైపుచూచి) నసీం! నువ్వా?

నసీం : (ఒక్కసారి ఆమెను ఎగ్గా దిగా చూచింది. గహీం వీళ్ళిద్దరూ స్నేహితులన్నది తెలుసుకున్నాడు. ఆలోచన మరీ అధికమయింది) ఈ రక్తమంతా ఏమిటి వత్సలా?

వత్సల : (తన్ను తాను చూచుకొన్నది) నాబిడ్డ! (బిడ్డను చూచుకొన్నది ఒక్కనిట్టూర్పు) బిడ్డనైనా కాపాడు కొందామని పరుగెత్తాను. దేవుడున్నాడు. నీ పంచకు చేర్చాను. లేకుంటే...ఎంత వేగంగా పరుగెత్తాను! గుండెలు ఆగిపోతాయనుకున్నాను. కాళ్ళకింద ఒకటే తడి..ఎన్ని పీనుగలు కాళ్ళకుతగిలాయి! ఎంతనెత్తురు! అబ్బ! ఘోరం నసీం! చీకట్లో సరిగ్గా కనపడలేదు. లేకుంటే గుండెలు పగిలి చచ్చేదాన్ని.

అక్బర్ : అయిపోయింది! మానవత్వం నాశనమైపోయింది! మనుష్యులంతా మృగాలు, రాక్షసులయ్యారు. (వికారంగా అరిచాడు)

నసీం : బాబూ!

అక్బర్ : (ఒక్కక్షణం) ఏంలేదు నాకేమీ లేదు. ఆ అమ్మాయి విషయంనూడు పాపం! కాస్త ఓదార్పు!

వత్సల : మీనాన్నా నసీం?

నసీం : అవును.

వత్సల : నన్నీ! నన్ను నీ ప-నలో తలదాచుకోనిస్తావా ?
నన్ను కాక యిలా నా బిడ్డనై నా కాపాడు నీకడుపున
పుడతా నన్నీ!

నన్నీ : నుక్కో చదివేటప్పుడు చాక్లెట్లు, ప్రిమిట్లు తెచ్చు
కొని ఇద్దరం తినేవాళ్ళం జ్ఞాపకముందా ? వత్సలా.

వత్సల : అవును, ఒక రోజు నువ్వు, ఒక రోజు నేను ఇంటి
నుంచి ఫలహారం తెచ్చుకొనేవాళ్ళం

నన్నీ : రాడీ కుర్రవాడొకడు నామీదికొస్తే నువ్వు అడుపడి
వాణ్ణి లాగి లెపకాయ కొట్టావు. దాంతో నాడు
పరాగయ్యాడు. మరచిపోయావా ?

వత్సల : అవును. అంతా మొన్ననే జరిగినట్లుంది కానీ నన్నీ!
అంతంతా చిన్నతనం - ఆరోజులు వేరు ఈనాడు—

నన్నీ : ఈనాడు మాత్రం ఏం ? పెద్ద అయితే బుద్ధి మంద
గిస్తుందా ? ఏం ఫర్వాలేను. పద వేరే చీకట్టుకుం
దువు (గదిలోకి తీసుకువెళ్ళింది.)

రహీం : (కాస్సేపు పచాచు చేసి కూర్చున్నాడు.)

అక్బర్ : నన్నీను చూచి చాలా సంతోషం కలిగింది. ఖురాన్
లోనుంచి ఏదో చదువుకొంటున్నాడు.)

నన్నీ : (వచ్చింది)

రహీం : (ఒక్క ఊణం నన్నీను చూచాడు) నన్నీ ! ఇట్లారా!

నన్నీ : (దగ్గరకొచ్చింది)

రహీం : ఏం తీర్మానించుకున్నావు ?

నన్నీ : దేన్ని గురించి ?

రహీం : (వత్సలపున్న గడినైపు తలపూపుతో చూపించాడు.)

ససీం : మనిషిగా వున్నవాళ్ళు చేయతగ్గతీర్మానమే చేసాను.

రహీం : అంటే ?

ససీం : అంటే ఆమె ఇక్కడే వుంటుంది.

రహీం : బాగా ఆలోచించావా ?

ససీం : అహ! బాగా ఆలోచించారు.

రహీం : ఆడవాళ్ళకు ముందు వెనుక లాలోచనలు వుండవు. మరి ఇటువంటి నిషయాల్లో మెదడు పూర్తిగా పనిచేయదు.

ససీం : మెదడు పనిచేయమకానీ. హృదయం పనిచేస్తుంది.

రహీం : ఈ వేదాంతాలకేలే !

అక్బర్ : రహీం ! నువ్వు నోరుముయ్ ముందు.

[ఈసాటికి వత్సల వేరే చీరకట్టు కొనివచ్చింది. వాకిట్లో
వీధి అలజడిగా వుంది. ఎవరో గుంపు చేరినట్లున్నారు.
ఒక్కసారిగా పదిమంది తలుపు బాదుతున్నారు.]

రహీం : (కంగారుగా) అదో వాళ్లే; కొంపమీదికొచ్చి పడ్డారు.
ఇప్పుడేం చేస్తారో చేయండి. వాళ్ళకేం వేదాంతం
చెప్తారో చెప్పండి. దారినిపోయేదాన్ని పిలిచి తెచ్చు
కున్నారు నెత్తికి. వాళ్ళనుటల్తో వదలరు; ఆమె
నె నా వదిలేయాలి. మనస్సునా చాచాలి. నిర్ణయించు
కోగిడి.

అక్బర్ : నువ్వెందుమర్రా ఆరుస్తావు ?

వత్సల : (రహీం కాళ్ళ మీద పడ్డ) చెల్లెల్లానిదాన్ని. కులం
వేరే అయినంతామూతైన నా గొంతుకోస్తారా !

మీచేతులారా బలియిస్తారా? పోనీడి నన్ను
బలివ్వండి! నేను పోతా. కానీ నా బిడ్డనైనా
కాపాడరూ?

అక్కర్: (వేగంగా వచ్చి ఆమెను లేపదీసి) నీకేం భయంలేదు
మాప్రాణాలుండగా! రహీం నువ్వురో! మేమంతా
చూచుకోగలం!

[తలుపు బాదుతున్నాడు]

నసీం : వత్సలా! నువ్వొగడిలోకి వెళ్ళు.

వత్సల : ఘర్వా లేదులే నసీం.

నసీం : అట్లాకాదు. నా మాట విను. నువ్వెళ్ళి బిడ్డను
చూచుకో. ఈ గలభాను బిడ్డలేచి ఏడుస్తుందేమో!

వత్సల : (వెళ్ళింది)

[అక్కర్, నసీం వాకిలివైపు వెళ్ళారు. రహీం మాత్రం వున్నాడు.]

అక్కర్: ఎవరు? ఎవరా తలుపులు బాజేవాళ్ళు?

బయట: అక్కర్దాదా! దర్వాజా ఖోలో!

అక్కర్: ఎందుకు? మీకేంపని?

బయట: పనుంది, తలుపు తెగవండి.

నసీం : తెరవటానికి వీలేదు.

[మళ్ళీ తలుపులు పూర్కే బాదుతున్నాడు.]

నసీం : వీలేదని మీర్చాను చెప్పటం? మీకేం మతులేల్లా?
అట్లా పిచ్చికుక్కల్లా అరుస్తారెందుకు? వెళ్ళండి.

బయట: నసీం! నువ్వు కేవలం ఆడదానివి! నీకీ విషయాలన్నీ
అనవసరం!

నసీం : మీ కసలే అననసరం తెలిసిందా ?

బయట: ఇది గ్రామానికంతా సంబంధించిన విషయం. తలుపు తెరిచి తీరాలి.

నసీం : ఏమిటా విషయం ? మీ అబ్బగాడి సొమ్మయినట్లు డబ్బాయినున్నారే ! మా యింటిమీదికొచ్చి ఏమిటీ చెప్పండి ! తలుపు తెరవటానికేమాత్రం వీల్లేదు. ఎనకాలో చెప్పకుంటారో చెప్పకోండి.

బయట: నసీం ! మీ రననసరంగా అపదలను కొనితెచ్చు కొంటున్నారు. మా మాట వినండి. జాతికంతా ఎదురు తిరగడం మంచిదికాదు.

నసీం : మాకంతా తెలుసు. మీరు చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు.

అక్కర్: నువ్వూరో తల్లీ ! నన్ను మాట్లాడనీ ఏమిటా మీ డబ్బాయింపు ? అసలు తలుపెందుకు తెరిచాలో చెప్పండి ?

బయట: మీ యింట్లో ఒక కాఫిర్ను చేర్చి సాగటం.

అక్కర్: ఇక్కడెవ్వరూలేరు.

బయట: అక్కర్ దాదా ! ఎందు కబద్ధం ఆడటం. ఇప్పుడే మీ యింట్లోకి ఒక సింధూ స్త్రీ వచ్చింది. మీరామెకు ఆశ్రయమిచ్చారు.

నసీం : ఇస్తే.

బయట: అట్లా హిందువుల కాశ్రయం ఇవ్వటానికి వీల్లేదు.

నసీం : అది మాయిష్టం. మీరెవరు హుసుం చేయటానికి ?

బయట: మీ యిష్టం కాదు. ఊళ్ళో మన పెద్దలందరూ కలిసి నిర్ణయించారు. ఆ నిర్ణయాన్ని న్యతిరేకిస్తే—

నసీం : ఏం? తలతీసేస్తారా? మీరెవరసలు నిర్ణయించడానికి.

అక్బర్: మాయింటి విషయాలతో మీకేంపని? మాయింటిని తన చేయటానికి మీరెవరు?

బయట: అక్కరు దాదా! ఇది కేవలం నీవిషయం కాదు. మన మతానికి, అల్లాకు సంబంధించింది.

నసీం : ఛీ! నోరు ముయ్యండి! అల్లా పేరేందుకు చెరువు తారు. ఆడవాళ్ళను, పసికందులను చంపమని అల్లా చెప్పాడా? మనుష్యుల్ని మనుష్యులు చంపుకోవటమేనా మన మతం? సిగులేదూ?

అక్బర్: బయల్దేరారు మతోద్ధారకులు. పైతాన్లు!

బయట: అయితే తలుపు తెవరూ?

నసీం : నీలేదు.

బయట: అక్బర్ దాదా! పోనండి! ఆ కాఫీర్‌ను వెంటనే మీ యింట్లోనుంచి వెళ్ళగొట్టండి.

నసీం : వెళ్ళగొట్టకపోతే?

బయట: మేమిప్పుడేమీ చెప్పదలుచుకోలేదు. నయంగా చెప్పున్నా. అదీ అక్బర్ దాదా! నీమీదవున్న గౌరవంచేత వూరుకున్నాం. లేకుంటే—

అక్బర్: లేకుంటే ఏం చేస్తారు?

బయట: మతద్రోహులు చచ్చేచావు మీకు తప్పదు. చివరిసారి చెప్పున్నాం. మొండిపట్టుదలమా నేసి ఆ కాఫీర్‌ను తరిమేయండి.

నసీం : మీరందరూ ముగ్ధులేనా ?

బయట: అవును.

నసీం : మీకందరికీ పెళ్ళానున్నారా? బిడ్డలున్నారా? మీకక్క
చెల్లిళ్ళున్నా లేదా? వాళ్ళందరినీ మీరు వీధుల్లో
వదిలేస్తారా? ఇళ్ళిల్లో భద్రంగా కాపాడుకోటలేదు!
ఈ ఒక్క ఆడదానిమీదికి ఇందరు మొగ్ధులు బయల్దేరి
వచ్చారే మీకు సిగ్గులేదా?

బయట: ఏయ్ ! (తలుపు తన్నాడొకడు)

నసీం : విరగొట్టండి వీలైతే !

బయట: విరగొట్టడం కాదు, తగులబెట్టేస్తాం.

నసీం : పెట్టండి ఇందరం చస్తాం మంటల్లోపడి. కానీండి.

బయట: కాఫిర్ల చామెదుకుచస్తారు అగ్నిలోపడి. మామాట
వినండి.

అక్బర్: మేమేమీ వినదలచుకోలేదు. మీ చేతనయినది చేసు
కోండి. వెళ్ళండి. రాడీలు ! రాక్షసులు !

బయట: అక్బరు దాదా ! మీకని కొంత టైమిచ్చాం. ఆలో
చించండి.

అక్బర్: మాకేమీ అక్కర్లేదు, వెళ్ళండి.

[కళ్ళోలం అణిగింది. అందరూ వెళ్ళారు.]

అక్బర్: కాఫిర్ల చావు ! చావులోకూడా మతం. జాతి ! వెర్రి
కుక్కలు ! కొంపను తగులబెడతారా ? పెట్టినీ—

రహీం : (ఇంతవరకూ వీళ్ళ సంభాషణ జాగ్రత్తగా వింటూ—
అప్పుడప్పుడు విసుగ్గా పచారుచేస్తున్నాడు.) వాళ్ళు
అన్నతపని చేస్తారు.

అక్కర్ : రహీం ! తు చుఖ్గవహా !

[వత్సల మెల్లగా వచ్చింది. అక్కర్ పాదాలమీద వ్రాలింది.]

అక్కర్ : లే తల్లీ ! లే ! ఏమిటిది ?

వత్సల : నన్న వెళ్ళనీండి !

అక్కర్ : ఎక్కడికి ?

వత్సల : ఎక్కడికి ? ఈ ఊణం వీధిలోకి, మరొక ఊణంలో మరో లోకానికి.

నసీం : అట్లాగే వెళ్ళనిస్తారే, కూర్చో.

వత్సల : కాదు నసీం ! నాకింకేమీ లేదు. ప్రపంచంలో నాక్కా వలసిందేమీ లేదు. బ్రతకాలని ఆశలేదు, ఆ ఒక్క పసిప్రాణంవుంది. అదొక్కటే బంధం. దాన్ని మీ చేతుల్లో పెడుతున్నాను. నసీం ! నా బిడ్డకాదు, నీ బిడ్డ, ఆ ఒక్కమాట నువ్వు ఇచ్చావంటే ప్రశాంతంగా చచ్చిపోతా ! చెప్పు నసీం !

నసీం : వత్సలా ! ఏమిటిదంతా ? ఇప్పుడేం వచ్చింది ?

వత్సల : కాదు నసీం ! నామూలంగా మీ రందరూ ఆపదల పాలుకానటందేనికి ? చెప్పు, నాకింకేం కానాలి ప్రపంచంలో ? తల్లి, తండ్రి, అన్న, అందరూ, అందరూ ఒక్కరోజే, ఒక్క ఊణంలో, నా కళ్ళెదుటే కత్తి పోట్లు తినిపోయాను. చివరికి నా మొగవ్యూహక నేను బతికుండి ఏంచేయాలి ? నా బతుకుకోసం మిమ్మల్ని ల్నంతా ఎందుకు వేధించాలి ? వెళ్తాను. దేశంలో

ఎందరో చచ్చారు. అందులో నేనూ ఒక తెన్నె పోతాను.
అన్నయ్యా—

రహీం : (ఊగిపోయాడు)

వత్సల : అన్నయ్యా! ఊమించు! నీ హృదయాన్ని చాలా
బాధ పెట్టాను. ఏంచేయను? తల్లి కావటమే నా తప్ప!
ఆ బిడ్డేకనక లేకుంటే అందరితోపాటు నా భర్తతో
పాటు ఆ బాకుకే బలిఅయ్యేదాన్ని. కాని వెళ్లొస్తా
నన్నయ్యా!

రహీం : (ఊపిరి పీల్చుకోలేకుండా వున్నాడు)

వత్సల : గ్రామం నిండుకు శవాలకుప్పలే! ఆ పీనుగులలో
నేనూ ఒకటవుతాను. అంతే! ఆ వీధుల్లో లాగిపారేసే
వాళ్ళయినా లేక అలాగే కుళ్ళికుళ్ళి పోతాను.
అన్నయ్యా! ఇక కొద్దికాలానికైనా వదిన బిడ్డతో
వస్తుంది. అప్పుడీ చెల్లి బిడ్డనుకూడా నీ బిడ్డఅనుకో

రహీం : (ఆగలేకపోయాడు) చెల్లీ—

అక్బర్ : (ఆముక్క అన్నందుకు పరమానందంగా వుంది.
లేచాడు) ఇదిగో అమ్మాయ్! ఒకటే మాట! ఇది
ముసల్మాన్ పుట్టుక! మాటతప్పే ఘటం కాదని తెలి
సిందా! మమ్మల్నేమంత తీసిపోలేయాల్సిన అవసరం
లేదు. చస్తే అందరం చస్తాం. నిన్ను చంపినా బ్రత
కాల్సినంత ప్రాణాలతీసి మాకేమీలేదు. పెరి పెరి
వేపాలు వేయక వెళ్ళి కూర్చో.

వత్సల : (అక్బరు పాదాలమీద వాలబోయింది)

అక్బర్ : లేతల్లీ! లే నీలాంటి కూతుర్ని కన్నవాణ్ణేకదూ నేను?

[మళ్ళా తలుపు చప్పుడు]

అక్కర్: ఈ సైతాన్ల పోరు ఇంతటితో తప్పదు. ఎవరు ?

బయట: నేను, డాక్టరును.

అక్కర్: ఇంకా ఎవరు ?

బయట: ఇంకెవ్వరూ లేరు, తలుపు తెరిచి వండి. కాస్త అర్జంటుగా మాట్లాడాలి.

నసీం : వీల్లేదని ఖచ్చితంగా చెప్పేయండి బాబా !

అక్కర్: భయమెందుకూ ! ఏం ఫర్వాలేదులే ! నువ్వు ఆ అమ్మాయి గదిలోకి వెళ్ళండి నేను చూచుకొంటా.

[నసీం, వత్సల వెళ్ళారు. అక్కర్ తలుపు తెరిచి డాక్టర్ తో సహా వచ్చాడు...]

అక్కర్: (ఏమీ పక్కమండా వచ్చి ఈ గుప్తాన్ని. డాక్టరు నిలబడివున్నాడు. కూర్చోనుచి చెప్పలేదు అక్కర్. డాక్టర్ ఒక్కక్షణం చూచాడు.)

డాక్టరు: చాలా దీర్ఘాలోచనలో వున్నట్లున్నారు !

అక్కర్: మీరు వచ్చిన విశేషమేమిటో ?

డాక్టరు: మీకు నామీద చాలా కోపం కలిగినట్లుంది !
(కూర్చున్నాడు.)

అక్కర్: అబ్బే ! కోపానికిముగిసి ! ఏమిటేమిట. అదీకాక యీ రోజు కోపం వెళ్తున్నాను. మీమీద కోపం దేనికి ?

డాక్టరు: అట్లాకాదు లేండి. నేను చెప్పిన విషయాలు, చెప్పే విషయాలు మీకుకొంచెం కటువుగానే వుంటవి. కానీ ఏం చేయను ? చెప్పక తప్పదు.

అక్కర్: ఇప్పుడేదైనా చెప్పదలచుకునే వచ్చారా?

డాక్టరు: ఇటువంటి విషయాల్లో జోక్యం కలగజేసుకోవడం నాకు సుతరామూ ఇష్టంలేదు. కానీ తప్పటంలేదు. అయినా యీసారి నేను కేవలం రాయబారినేలేండి.

అక్కర్: ఓహో! అట్లాగా? ఆ రాయభారమేదో విప్పండి

డాక్టరు: ముస్లింలందరూ వచ్చి నాతో మొరపెట్టుకున్నారు. నాకెందుకు చుడతారయ్యా యీ పనులంతా అంటే వాళ్ళు వింటేనా? కాదంటే కాదని మొండికివేసు కొని కూర్చున్నారు. సరే వెళ్తున్నాం కదా యీ సహాయంకాస్తా చేసిపెట్టిపోతే ఏంపోతుందని వచ్చాను.

అక్కర్: మంచిదే! అసలువిషయం?

డాక్టరు: మరి మీ యింట్లో ఒకహింతూ (స్త్రీ) తలదాచుకొని వుందట. నిజమేనా? లేక—

అక్కర్: మీతో ఎవరు చెప్పారు? వాళ్ళేనా?

డాక్టరు: అవును.

అక్కర్: ఊఁ ఉంటే?

డాక్టరు: ఉంటే పంపించేయటం శ్రేయస్కరం.

రహిం : శ్రేయస్సుతో మాకేం పని?

అక్కర్: రహిం! నవ్వురొక్క. ఉంటే పంపేయాలి! ఊఁ పంపించేస్తే!

డాక్టరు: వాళ్ళు శాంతిస్తారు. ఏతగాలుండవు.

అక్కర్: శాంతి! అంతటితో శాంతిస్తారా?

డాక్టరు: తప్పక.

అక్కర్: ఒక్క అడదాన్ని చంపాలని తరుముకొచ్చిన మృగాలు
కేవలం ఆమె నాయింట్లో వున్నందుకే ఇంత ఆవేశ
పడుతూన్నరనటం అబద్ధం. నాకు తెలుసు. ఆమెను
వాళ్ళు చంపేస్తారు.

డాక్టరు: అదంతా మనకెందుకు చెప్పండి.

అక్కర్: ఎందుకంటే మనుష్యులుగా పుట్టినందుకు.

రహీం : కాదు నడివీధి చావు చావడానికి.

అక్కర్: నిన్ను మాట్లాడ వద్దన్నాను.

రహీం : నేనూ మనిషి నే

అక్కర్: నాకు తెలుసు.

రహీం: మీరు పెద్దవాళ్ళయినంత మాత్రాన నా నోరు నొక్కే
యడం న్యాయంకాదు. నాకూ ఆలోచన, అభిప్రాయం
అంటూవున్నవి. నేనేమంత వసిష్టివాణ్ణికాదు.

అక్కర్: పెద్దవాడవయ్యావని తెలుస్తూనే వుందిరా.

రహీం : కాదు. మీరే పెద్దవాళ్ళి. మీమాట శిరసావహిస్తాం.
చస్తాం.

అక్కర్: చావాద్దు పదిమందిని నువ్వు చంపు.

రహీం : మీరు చాలా పొరబడుతున్నారు, క్షమించండి.

డాక్టరు: మధ్య మీ రెండుకు పోట్లాడటం. శాంతించండి.

[ఈ అబ్బాకొడుకుల చటపటలు విని నసీం వచ్చింది]

డాక్టరు: జాతిఅంతా చేసుకున్న కట్టుబాటుకు తలవంచటం
ధర్మం. వ్యక్తిగతంగా మనకున్న అభిమానాలు సంఘ

క్షేమంకోసం త్యాగంచేయాలి. అదే మానవజీవితంలో
పున్న గొప్పతనం.

నసీం : మీరు చెప్పేది సంఘక్షేమమే అయితే, ఎంతటి
త్యాగాన్నయినా చేయటానికి మేము సిద్ధంగానే
వున్నాం.

డాక్టరు: పదిమంది కోరిందే సంఘక్షేమం.

నసీం : పదిమందీ పిచ్చివాళ్ళయితే మెదడున్న వాళ్ళిద్దరే
అయినందున మంచి కొట్టుకొని పోవాల్సిందేనా?

డాక్టరు: ఈ వింతవాదనకేం నసీం! ప్రాణంమీడికొచ్చినప్పు
డెవ్వరూ నీతులకు ధర్మాలకు అంటిపెట్టుకొని వుండరు.
మనం పిచ్చిగా పట్టుక పాకులాడితే అనవసరంగా స్నేహం
లన్నీ ఈ సమయంలో ఎగిరిపోతున్నాయి. నువ్వొట్టి
భ్రమలో పడుతున్నావు. ఎవ్వరూ నిన్ను వుద్ధరించరు.
ఇంతెందుకు చిన్నతనంనుంచి ప్రాణంగా వుంటూన్న
మీ వుత్తం బాబేమైనాడు యీనాడు!

అక్బర్: ఏమైనాడు?

డాక్టర్: ఏమీలేదు. బాగనేవున్నాడు. రహీం! రాందగ్గర
ఎప్పుడైనా కత్తివుండేదేనా?

రహీం: నే నెప్పుడూ చూడలేదు.

డాక్టరు: నాకూ అదే జ్ఞాపకం. కాని మొన్న అతని మొలలో
బాకొకటుంది. నా కళ్ళారా చూశాను. అదేముందిలే!
ఆత్మరక్షణ కందరూ వుంచుకొంటున్నారు. కాని
ఒక్క విషయంమాత్రం నాకు చాలా కష్టంగా వుంది.

అబ్బ! మనుష్యులు ఎంతలో ఎంత మారిపోతారు?
పురుషోత్తం అట్లా మాట్లాడుతాడని—

అక్కర్: ఏమన్నాడు?

డాక్టరు: ఏముంది? ఈ దర్వాజా మూసేయటమే మంచిదయిందట. లేకుంటే ఈపాటికి వాళ్ళంతా మీ చేతుల్లోనే చచ్చేవాళ్ళట. మొత్తంమీద మీ జాతే పాము జాతట! ఎంత పాలుపోసి పెంచినా—

అక్కరు: అట్లాగా—

డాక్టరు: ఆఁఁఁఁకా—

అక్కర్: డాక్టర్ సాబ్, దయచేసి కొంచెం లేవండి.

డాక్టరు: (లేచాడు)

అక్కర్: అదిగో అటుచూడండి. అదే - ఆ ద్వారమే వీధిలోకి తీసుకెళ్తుంది మిమ్మల్ని. దయచేయండి.

డాక్టరు: (కొంచెం దెబ్బతిన్నాడు. కాని సర్దుకొని) సరే దయచేస్తాను. కాని చివరిసారి చెప్తున్నాను బాగా ఆలోచించండి. కాదన్నారా - మీలో ఎవ్వరికీ లేకుండా యీ యిల్లు స్వాధీనం చేసుకోవాల్సి వస్తుంది. మీ మూలంగా యిల్లు నాశనం కావటం ఎవ్వరికీ యిష్టం లేదు. సరేనా?

అక్కర్: సరే! ఊ—(చేయి చూపించాడు.)

[డాక్టర్ వెళుతున్నాడు. గదిలోనుంచి బిడ్డవీడుపు వినిపించింది; ఆగి విన్నాడు. ఒక్కసారి 'సరే తెలిసింది' అన్నట్లు తలవూపి వెళ్ళిపోయాడు.....]

అక్కర్ : జాన్ ! డిల్లూకాబేటా !

రహీం : మధ్య అతన్నెందుకు తిడతారు ?

అక్కర్ : మాకు తెలుసు. నీకంటే మునుముంచి అతనంటే ఏమిటో మాకు బాగా తెలుసు.

నసీం : బిడ్డ ఏడుస్తోంది. పాపలేవు బాబా !

అక్కర్ : (వెద్ద నిట్టూర్పు వదిలాడు) ఏంచేస్తాం తల్లీ ! బిడ్డకు నాలికెండుకు పోతుందేమో పాపం !

నసీం : వత్సల తినికూడా మూడురోజు లైందట.

అక్కర్ : అరే ! అల్లా !... (మెల్లగా కొంతదూరం నడిచాడు.)
సరే ! ఆ గ్లాసు యిట్లా యివ్వు. వెళ్లిస్తా.

[నసీం గ్లాసు తెచ్చిచ్చింది.]

అక్కర్ : జాగ్రత్తమ్మా. నేను త్వగలోనే వస్తా. తలుపు వేసుకో.

[వెళ్లాడు. నసీం అతని వెంటడే వెళ్లి తలుపు వేసుకొచ్చింది.

రహీం ధుమ ధుమ లాడుతూండటం నసీం గమనించింది.

ఏమీ పలకరించకుండా ఏదో పని చూసుకొంటుంది...]

రహీం : అబ్బా కూతురు మహాశ్మాగాంధీ లయ్యారు. ఇంకేం?

నసీం : ఈమాత్రానికే మహాశ్మాగాంధీ లవడం ఆయన్ను చిన్న బుచ్చడమే !

రహీం : చిన్న బుచ్చటమో (కూలబడ్డాడు)

[మళ్ళా ఎవరో తలుపు తట్టారు.]

నసీం : ఎవరు ?

బయట : నేను. కరీంను. రహీం వున్నాడా ?

నసీం : ఎందుకు ?

బయట : ఊరిపెద్దలు పిలుచుకు రమ్మన్నారు. మాట్లాడాలట.

నసీం : ఏమిటన్నయ్యా ఇది ?

రహీం : ఏమో !

నసీం : వెళ్తావా ?

రహీం : ఆఁ

నసీం : ఎందుకై వుంటుంది ?

రహీం : ఎందుకై వుంటుంది ? మీరు చేస్తూన్న పనులకు సంజాయిషీలు చెప్పకోడానికి.

నసీం : అంతేనా . ఇంకేమైనా...

రహీం : అంతభయపడేవాళ్ళు యింత మొండిగా ఎందుకుంటా ?

నసీం : అదివేరే విషయం. ఇప్పుడెవ్వరూ భయపట్టలేదు. సరే వెళ్ళిరా !

రహీం : వెళ్ళిరా ! ఎంతేలిగ్గా అంటున్నావు ? నేను చస్తే నీకే ?

నసీం : అన్నయ్యా ! ఆగు. నువ్వెళ్ళక్కరలేదు. అంతగా అయితే నేనేవెళ్ళి వాళ్ళకు సంజాయిషీ చెప్పొస్తాను.

రహీం : నువ్వామాత్రం గొప్పదానివయ్యావని తెలుస్తుందిలే. (వెళ్తున్నాడు)

నసీం : జాగ్రత్తనుమా ! తొందరపడి మాటజారవిడుచుకొనేవు ?

రహీం : (వెళ్ళాడు. నసీం తలుపువేసుకొచ్చింది. ఇంతవరకు ఈసంభాషణంతా గదిగడపమీద నిలుచోనివింటూన్న వత్సల వచ్చింది)

నసీం : వత్సలా! అబ్బాయి సిద్రపోతున్నాడా!

వత్సల : ఆఁ

నసీం : ఏడ్చి ఏడ్చి అలసిపోయి వుంటాడు పాపం! బాబా వెళ్ళారు. త్వరలో పాలు తెస్తారులే... నీకూ ఆకలి మండిపోతుందికాదూ?

వత్సల : లేదు నసీం.

నసీం : అబద్ధాలు ఎప్పట్నుంచి నేర్చావు?

వత్సల : అన్నం దొరకనప్పట్నుంచి? (ఆ సమయంలో కూడా ఇద్దరూ నవ్వారు) కరువులో అధికమాసమన్నారు! అట్లా

నసీం : అట్లా మాకు నువ్వొక భారంగా చేరావు. అంతేనా! చెంపలు వాగిపోతాయి చూడు.

వత్సల : నసీం! మీరు నిజంగా దేవతలు సుమా!

లసీం : బాగానేవుంది. ఇదా నువ్వు తీరిగ్గా కూర్చోని చేసిన ఆలోచన. మే మిట్లా వుండడం నీకేం యిష్టం లేనట్లుందే?

వత్సల : ఏం నసీం ఏమన్నాను?

నసీం : దేవతలన్నావు. ఇంకేమనాలి. మమ్మల్ని అప్పుడే పంపించేస్తున్నా వీ లోకంనుంచి!

వత్సల : అదేమిటి?

నసీం : రేవతలు యీ లోకంలో వుండరు, తెలుసా? మేము పదహారేణాలా మనుష్యులమే!

నత్సల : (ఆవులించి నవ్వింది) ఈ పరిస్థితిలోకూడా నీ హాస్యం పోలేదే!

నసీం : నీకు నిద్రో?

నత్సల : అవును నసీం! నిద్రొస్తుంది!

నసీం : ఆకలెక్కువయితే నిద్రొస్తుందిలే!

నత్సల : కాదు నసీం! మూడురోజులైంది. కూడులేదుకదా కునుకుకూడా లేదు. ఆ చిట్టడవిలో, ఆ ఎండలో, చీకట్లో ఆ పసికందును పెట్టుకొని అట్లా కూచున్నాను. ఎంతకాలమని వుండను? ఆకలి కాగలేక పూళ్ళోకి వచ్చాను. కర్మంచాలక కాలుపెట్టిందే తడవు మళ్ళీ వాళ్ళకంటే పడ్డాను నసీం...

నసీం : తగవి దుఃఖం ఎంతసేపు చెప్తే తీరుతుంది, వెళ్ళి వడకో...

నత్సల : కాస్తేపు పడుకుంటా... (వెళ్ళింది)

[నసీం పచాయ చేస్తుంది, వాకిట రహీం తలుపు తట్టాడు.]

రహీం : నసీం! దర్వాజాఖోలో!

నసీం : భయ్యా!

రహీం : ఆం.

నసీం : (వెళ్ళి తలుపు తెగచి రహీంతోపాటు వచ్చింది.)

రహీం : నసీం! ఇదిగో బియ్యం కాస్త వండిపెట్టు.

నసీం : ఎక్కడివి భయ్యా!

రహీం : ఒక స్నేహితుడిచ్చాడు కాళ్ళావేళ్ళా పడితే!

నసీం : ఈనాటికి బ్రతికాం. అయితే నువ్వెళ్ళినపని ఏమైంది?

రహీం : ఆఁవమీలేదులే! బాబా యింకా రాలేదుకదా?

నసీం : రాలేదు.

రహీం : వత్సల ఎక్కడ?

నసీం : నిద్రబోతుంది పాపం!

రహీం : సరే! నువ్వెళ్ళి త్వరగా వండు, ఆకలితో చచ్చిపోతున్నాం.

నసీం : (వెళ్ళింది)

[రహీం ఇటువైపు పచారుచేసాడు. గదిపరదా తోసి చూశాడు. వంటింటి వైపు వెళ్ళి చూశాడు. ఒకటి రెండుసార్లు పచార్లు. బాకుతీశాడు. కాస్సేపు ఆలోచించాడు. బాకు దాచేశాడు. మళ్లా పచారు. మళ్లా బాకు తీశాడు. ఒక్కసారి ఒళ్ళు జలధరించి కళ్ళు మూసి తెరిచాడు. గదివైపు నడుస్తున్నాడు, నసీం వచ్చింది.]

నసీం : ఖాయ్!

రహీం : (కొయ్యబారిపోయాడు.)

నసీం : (దగ్గరకెళ్ళి చూసింది) అన్నయ్యా, ఏమిటది?

[రహీం ముఖంలో కత్తివేస్తే నెత్తురు

చుక్కలేదు. నసీం గమనించింది...]

నసీం : (రహీంరెక్క పట్టుకొని దూరంగా లాక్కొచ్చింది) కూర్చో. (కూర్చోపెట్టింది,) పాలులేకుండా ఛా తాగటం నీకలవాటే కదా? వ్రండు వస్తా! (వంటింటిలోకి వెళ్ళింది. మళ్ళా ఒక కప్పు ఛాతో వచ్చింది) వీసుకో.

రహీం : (నగచేయూగ్ వెలియజేసు, కుమిలిపోతున్నాడు.)

నసీం : తీసుకో అన్నయ్యా! ఆగోచించి ఆలోచించి చాలా
లసిపోయింటావు పాపం! కాస్త ఛాతాగు తగు
వాత మాట్లాడుదాం (చాలా వినయంగా, తీసుకో
అన్నయ్యా!

రహీం : (తనకే తెలియక తీసుకున్నాడు.)

నసీం : తాగు రహీం అయోమయంగా తాగుతున్నాడు.
అతను తాగుతూన్నంతసేపూ నసీం ఏదో కూనురాగం
లాగుతూంది, రహీం టీ ముగించాడు, చూచింది)
అన్నయ్యా! నిన్ను చూస్తే నాకు చాలా చింతగా
వుంది నిజంగా? ఊళ్ళో అందరూ నీలాగే వున్నారా?
అందరూ మొగవాళ్ళలా, వీరుల్లా ఖుసీలు చేస్తుంటే
నువ్వు మాత్రం ఎందుకిలా చేయాలి? చూడ, ఈనాడు
వాళ్ళంతా ఏం చేస్తున్నారు? దర్జాగా, పట్టపగలే, బట్ట
బయలుగా భరలయెదటే, కట్టెదటే భార్యలను
చెరుపుతున్నారు! అన్నల సమక్షంలో చెల్లెళ్ళను
చంపుతున్నారు! తల్లి ఒడిలోనుంచి పాలుతాగుతూన్న
బిడ్డనైనా సరే నేరుగా లాగి ఎగర వేసి ముక్కలు
చేస్తున్నారు! కన్నతండ్రిచేతికే కత్తియిచ్చిబలవం
తంగా కన్న కొడుకును పొడిపిస్తున్నారు! ఇందులో
దాపరికం దొంగతనం ఏమీలేదు. చాటుమాటు
ఏమీలేదు! అట్లాంటప్పడు నువ్వు మాత్రం ముస
ల్మాన్ పుట్టుక పుట్టలేదా? నువ్వు మాత్రం ఏం
గొలుతున్నావా, నిద్రపోయేటప్పడు చంప

డానికి ? నాకెంత అవమానం నా అన్నయ్య అలా
చేశాడంటే ? దర్జాగా నిలబెట్టిపొడు నువ్వుకూడా !
వుండు వత్సలను లేపుకొస్తా ! (గదిలోకి పోబోతుంది)

రహీం : నసీం !

నసీం : ఆఁ అడగటం మరచా ! వత్సలమాత్రమేనా ? బిడ్డ
కూడాకా నాలా ? పసిబిడ్డఅయితే మాత్రం ఏం ? పుట్టి
నప్పుడే హిందూమతంలో పుట్టిందికదూ ? కాఫిర్ ?

రహీం : నసీం !

నసీం : పొడిస్తే చచ్చిపోతారు. చచ్చిపోవడమంటే వాళ్ళ
మతంలో ఆత్మవేరే దేహాన్ని తొడుక్కోవడం. అది
మాత్రంచావదు. ఇంకో జన్మకయినా వాళ్ళంతా
కాఫిర్లుగా పుట్టకుండా అల్లా కరుణిస్తాడులే ! వత్సలా,
వత్సలా ! ఈలారా !

వత్సల : (కళ్ళు నులుముకొంటూ వచ్చింది) ఏం నసీం !

నసీం : (తీవ్రంగా) ఇలారా ! నిలబడు.

వత్సల : ఎందుకు ?

నసీం : చెప్పినట్లుచేయి. అంతే.

వత్సల : (అలాచేసింది)

నసీం : చేతులువెనక్కు కట్టుకో.

వత్సల : (అలా చేసింది)

నసీం : ఏ సరిసితిలోనై నాసరే చేతులు వదలకూడదు. తెలి
సిందా ? అట్లా వుండలేనివత్సలలో తాడుతో కట్టే
యాల్సి వస్తుంది

వత్సల : నసీం !

నసీం : వత్సలా ! ఊహోహో ! ఏ పరిస్థితిలోనై నా నోగు మెదప కూడదు. అట్లా వుండలేనిపక్షంలో నోట్లో గుడ్డలు కుక్కాల్నివస్తుంది.

వత్సల : (ఏమో అనబోయింది.)

నసీం : శో ! కదలకుండా నిల్చో ! నువ్వు తప్పించుకొని పారి పోలేవు. ఆ ప్రయత్నం చేయకు. సరేనా ! ఇక అన్నయ్యా ! ఇదిగో ఈమె ఒక హిందూస్త్రీ అంటే కాఫీర్. నాలాగే ఈమెను ఒకతల్లి కన్నది సీలాగే యీమెకొక అన్నయ్య వుండేవాడు అత్తగారింట్లో వున్న సీ భార్యలాగే ఈమెకూడా ఒక బిడ్డతల్లి ! ఏదీ వళ్ళలా ! రొమ్ము బాగాచూపు ! ఇక్కడే, సరిగా ఇక్కడే పొడిచేస్తే ప్రాణాలు పోతవి. ఈమెలాగెందరో చచ్చారు. ప్రపంచం ఏమీ అనుకోలేదు. జరుగు తోనే వుంది. ఈమెకూడా చస్తుంది. ఎవ్వరూ ఏడవరు. పొడిచేచూస్తావేం - చాకు తీ - ఇదేవిధంగా రేపు సీ చెల్లెల్ని నన్ను పొడిచేస్తారు. నేనూ చస్తాను. అంతే ! ఊ ! పొడుపు. చూస్తావేం ? అడదాన్ని పొడవటానికి జడువెందుకూ ? బలం తెచ్చుకో, ఒక్కే ఒక్కపోటు !

రహీం : నసీం ! (కూలబడ్డాడు)

వత్సల : నసీం ! ఏమిటిదంతా ?

నసీం : నువ్వు చెప్పకోవలసిందేదై నా వుందా ? చెప్పకపోతే వీధుల్లో పొడవబడేవాళ్ళకే అవకాశం దొరకదు. అక్కడ

స్నానముగా వెనకపోటుగా బాకు వీపులో దిగిపోతుంది.
అంతే! నీకుమాత్రం యీ అవకాశం దొరికింది.
చెప్పకో....

వత్సల : నసీం!... చంపేస్తారా? పొడిచేస్తారా? చివరికింటేనా?
సరే నేనూ సిద్ధంగానే వున్నాను. నా రక్తంతో
మీరు మీ రాజ్యాన్ని, మతాన్ని, సామ్రాజ్యాలను వుద్ధ
రించుకొనేట్టుంటే సంతోషంగా చస్తాను. కానీ ఒక్క
ప్రార్థన నా బిడ్డను మాత్రం బ్రతకనివ్వండి.

నసీం : సరే! అలాగే! ఏమన్నయ్యా, తీసుకో బాకు.
(అందిస్తుంది.)

[రహీం కళ్ళవెంట నీటిధార ప్రవహిస్తుంది. ఏమీ
పలకలేడు. బాకు తీసుకున్నాడు. ఒక్కక్షణం తన
రొమ్ముకు గురిపెట్టుకొని వైకెత్తాడు.....]

వత్సల : అన్నయ్యా! (చేయి పట్టుకొంది.)

[రహీం మరీ క్రంగిపోయాడు. కూలబడ్డాడు.
సరిగ్గా ఇదేసమయానికి వాకిట అక్కరు...]

అక్కరు : బేటీ నసీం!

నసీం : ఆఁ. (వెళ్ళి తలుపు తెరిచింది.)

అక్కరు : (వచ్చి బాకును, రహీంను, వత్సలను చూశాడు.)
ఏమిట్రా యిదంతా!

రహీం : (కలలోనుంచి తటాలని మేల్కొన్నాడు.) బాబా!
(చరచర గదిలోకి వెళ్ళాడు.)

అక్కర్ : ఏమిటమ్మా యిదంతా!

పత్నీ : ననీము నడగండి. నాకేమీ తెలియదు.

అక్బర్ : బేటీ ! ఏమిటిదంతా !

ననీ : రహీంనే అడగండి చెప్పాడు.

అక్బర్ : ఏమిటి రహీం ఈ గడబిడ ? (గదివైపు వెళ్తున్నాడు.)

(గదితలుపులు దబాలున మూయబడ్డవి.)

అక్బర్ : అరె ! క్యాహువారే ! (ననీం, పత్నీలవైపుచూసి కింద
వున్న బాకు మెల్లగా చేతితోకితీసి చూస్తున్నాడు.)

[తెర పడుతుంది.]

- ఈ నా డు -

మూడవ రంగం

మొదటి రంగస్థలమే :

తేదీ మార్పు.....

[అక్బర్, నసీం వున్నారు]

అక్బర్ : రసీం ఎక్కడి కెళ్ళాడు ?

నసీం : ఏమో ! తిండికూడా రాలేదు.

అక్బర్ : వట్టి వెర్రివాడు. తాను చేసిందానికి కుమిలిపోతున్నాడు

వత్సల : (వంటింటిలోనుంచి వస్తూ) నసీం మరీ అఘాయిత్యం చేసి చాలా బాధపెట్టిందతని హృదయాన్ని.

నసీం : సరే ! నీకేం తెలుసు ? అంత ఘాటుగా తగిలేగానీ అతనికి ఎక్కడు.

[లోపల పెద్దగా నవ్వు, 'హా' అన్న కేకవినిపిస్తుంది]

—దోహీ ! తురక నాడికి మంచినీళ్ళిస్తావా ? (నవ్వు)

—దొర్బాగ్యుల్లారా ! ముసల్మానైనంత మాత్రాన దాహంతో నాలికెండుగుపోతూంటే మంచినీళ్ళిస్తేనే నుతమంతా పోయిందట్రా ! గాక్షుల్లారా !

—(మళ్ళా 'అబ్బా !' అని కేక)

అక్కర్: అచే! ఏ క్యా బేటీ? (అందరూ తలుపుదగ్గరకు వెళ్ళి వింటున్నారు.)

—అబ్బా! అక్కర్! అక్కర్!

అక్కర్: అల్లా! పురుషోత్తం! పురుషోత్తం!

—ఆ—

అక్కర్: ససీం! సుత్తి ఎట్లా తీసుకో!

ససీం : (తొందరగా తెచ్చి యిచ్చింది.)

అక్కర్: గట్టితాళమే వేసారు వెధవలు. (ఒక దెబ్బ కేశాడు) ఒక్కసారి వేరుపడితే మళ్ళా కలవడం ఎంత కష్టమో చూచావా? (మళ్ళా ఒకదెబ్బ) అల్లాహా! అక్కర్ (మళ్ళా ఒకటి తాళం విరిగి కింద పడ్డది. తలుపులు తెరచాడు. 'ఉత్తం' అంటూ లోపలికి వెళ్ళాడు)

ఎల్సీల: ఎవరు ససీం!

ససీం : పురుషోత్తం బాబని చిన్ననాటినుంచి ఎత్తి పెంచిన వారు. నాన్నతో సమానం మాకు. (లోపలి కెళ్ళింది)

అక్కర్: (లోపల) ససీం! నీళ్ళు-గుడ్డ పేలిక-ఆ జాంబక్ అయినా పట్టా వెళ్ళు!

[ససీం తొందరగా వచ్చి వాటిని తీసుకెళ్ళింది.

ఒకటి రెండు నిమిషాల తరువాత అక్కర్, ససీం

చేతికి కట్టు కట్టుకొన్న పురుషోత్తం వచ్చారు.]

పురు : మంచి చేయబోతే చెడువచ్చింది.

అక్కర్: అసఖింతరూ ఏం జరిగింది?

ససీం : కత్తితో పొడిచాడా బాబా?

పురు : పెద్ద కత్తిగా జీవించి నాడిచేసే సమయానికి ఉండుంటే చెయ్యి కాస్త తెగిపోయేదే రెండుగా. చిన్న బాకుతో తీర్చుకున్నాడు వాడి మలద్వేషం !

అక్కర్ : ఇంతకూ నువ్వేం చేశావని ?

పురు : (వత్సలను చూచి) ఆ అమ్మాయి ఎవరు ?

అక్కర్ : మన అమ్మాయే.

పురు : ఆఁ హఁ ఏం చేశావని ? మతద్రోహం చేశాను జాతి ద్రోహం చేశాను. మహాపాపం చేశాను. అందుకే అనుభవించాను ప్రాయశ్చిత్తం.

అక్కర్ : అబ్బ ! ఏమిటో చెప్పరాదా ?

పురు : ఏమీలేదు. కేవలం మనిషిలా ప్రవర్తించాను. అంతే

అక్కర్ : అంటే !

నసీం : అంటే ఏ ముసల్మాన్ కో నిలవనీడయిచ్చారు. అంతేనా ?

పురు : అంత తేలికపాపం కాదు. ముసల్మాన్ నాలికెండు కొని పోయి ఈ వెధవలోకాన్ని నదలి అల్లా దగ్గరికి పోతూ దాహమో దాహమో అంటూంటే అతనికి గుక్కెడు నీళ్ళు పోశాను. అందుకే యీ శిక్ష.

నసీం : (పకపక నవ్వింది)

పురు : ఏం నవ్వుతున్నావు ?

నసీం : మేమూ అంతకంటే హాహాపరాధం చేశాము. అందుకు ఏ శిక్ష విధించాలో ఇంకా సంఘోధాధికారులు తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నారట

పురు : మీరేం చేశారే ?

అక్కర్ : మొనగాళ్ళయిన మగాళ్ళంతా తరుముకొస్తే ఒక
ఆడది కాదు, ఒక హిందూ ఆడది అయ్యో అంటూ
అరుస్తూవస్తే ఆశ్రయ మిచ్చాం. అదీ విషయం, (ఈ
విషయం చెప్తూండగా వత్సల గదిలోకి వెళ్ళింది.)

పురు : అయితే ఇద్దరూ ఇద్దరమే ! పాపం ! ఆ ముసల్మాన్ను
రాళ్ళతో కొట్టారట. తలంతా చిల్లులే దొర్భాగ్యులు
అయిందేదో అయిందని ఆ గాయాలు మానేదాక...
(ద్వారం దగ్గరకెళ్ళి) గులాం ! గులాం !

—ఆ—

పురు : ఆవ్ !

[గుండా వచ్చాడు. సామాన్యమైన కులీవాడు. అన్నం ముఖం
చూచి ఏన్నో రోజులైనట్లు కన్నులు గుళ్ళల్లో ఎక్కడో
వున్నవి. పేదరికాన్ని దుస్తులు చాటుతున్నవి. గడ్డం ఎదిగింది.
తలకంతా కట్టు. ఒళ్ళంతా ఆతుకుల లాగు ప్లాస్టీక్ వేసి వున్నది.
కదిలిస్తే దుఃఖం పొంగిపూర్ణే టట్టుంది ఆ కళ్ళల్లో.....]

పురు : చూశావా అక్కర్ ! ఇది నౌఖాలీ ఇది పంజాబ్. ఇది
ఢిల్లీ ! ఇది బెంగాల్ ! (ఒక్కొక్క కట్టు, చెబ్బి చూపిస్తూ
నాడు.)

నసీం : మరి ఇది ? (పురుషోత్తం చెబ్బను చూపుతుంది.)

పురు : ఇది నా పుట్టినిల్లే ! నాపూరే !

గుండా : నిజానీలేను బాబూ ! (కూర్చో బోతున్నాడు నేల
మీద)

అక్కర్ : ఇంక ఇటు కూర్చో భయ్యా !

గుండా: ఫర్వాలేదు లేండిబాబూ !

అక్బర్: (అతన్ని మం సంమీద కూర్చోబెట్టాడు) నీ కెవరైనా పున్నారా ?

గుండా: ఎవరికి ?

అక్బర్: నీకే ?

గుండా: నన్నడిగితే నాకే, తెలుసు ! ఉన్నారో పోయారో ! ఎవరి కెవరు ? అందరూ పుణ్యారోకప్పుడు. పెల్లం, బిడ్డలు, అన్నలు, తమ్ముళ్ళు అందరూ పున్నారు. ఏమయ్యారో, ఎటుబోయారో, ఏడసచ్చారో, ఆ దేముణ్ణి అడగాలి. అంతే ! మా పాలెం వందగడపా అట్టయిపోయింది. కొందరు నుకపడ్డారు సచ్చి ! తిండి లేకే చచ్చారు. దేశం బాగుణ్ణి నాడే తిండిలా ! పనిలా ! ఈనాడిట్టా తగులడుతుంటే ఏంచేస్తాం నావక ! ఎట్టా బతికుంటా ? దేశానికిదేం తెగునొచ్చిందో ? సాతంత్రం సారాజ్ఞం అన్నారు. సారాజ్ఞం సాగగం అన్నాను. ఇదే సాగగం. అవును, సస్తేకదూ సారగం కనపడేది. అంతే.

అక్బర్: భయ్యా ! జావ్ ! సాజావ్ !

గుండా: సాజావ్ ! (అక్బరు మెల్లగా అతన్ని లోనికి తీసుకెళ్ళి వదిలి వచ్చాడు)

పురు : స్వతంత్ర భారతదేశంలోని పేదవాడు ! కోటానుకోట్ల కూలీ రైతులంతా యిదేస్థితిలో పున్నారు. వాళ్ళి కొచ్చే ప్రతి కష్టానికి స్వాతంత్ర్యాన్ని ముడి బెడతారు. వాళ్లకేం తెలుస్తుంది. తెలియజేసేవాళ్లెవరు ?

ఎంతటి మానవబలం, మేధస్సు వృధాబోతూంది. ఈ స్థితిలో స్వరాజ్యం భద్రంగా వుంటుందా ?

అక్కర్ : ఎందుకుండదు ? స్వాధీనంలేని ఈ కష్టజీవులంతా సమీకరించి ఒకే బాటలో నడిపితే దేశానికి బలమైన కోటవుతుంది

పురు : అక్కరు ! నురచా ! వెంటనే మనము ఒకచోటికెళ్ళాలి.

అక్కర్ : ఎక్కడికి?

పురు : మోహన్ బాస్, అబ్దుల్ కలాం కలసి శాంతిపై న్యాయాన్ని రక్షణశిబిరాలు ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. ఒక్కసారి వచ్చి పొమ్మన్నారు. మనకు చేతనైన సహాయం చేద్దాం నచ్చితే !

ససీం : రక్షణ శిబిరాలు, మన వూళ్ళోనే!

పురు : అవును

ససీం : ఇప్పటికైనా జాగ్రదనన కలిగి దన్నమాట రెండు జాతులకు. దేశం స్మశానశాసనముదే మేలొక్కన్నారు.

పురు : ఎక్కడో ఒకచోట వుండకపోతాయా దయాదాక్షిణ్యాలు ?

ససీం : బాబా! కాస్త ఆగండి. (గదిలోకి వెళ్ళినచ్చింది) ఈ గుడ్డలు శరణార్థుల వుపయోగానికిచ్చి రండి.

పురు : ఎంతలో ద్రవించిపోతుందమ్మా ని మనసు ! రా ! అక్కర్ !

[ఇద్దరూ వెళ్ళారు. ఒక్కక్షణం వ్యవధి. ఈ సమయంలో ససీం వంటకు సంబంధించిన పని ఏదో చేస్తుంది. రాముడు వచ్చాడు. ఎడమచేతి వైపునుంచి...]

నసీం : (చాలా వుత్సాహంగా) తమ్ముడూ !

రాం : (ఏమీ పలకుకుండా కూర్చున్నాడు)

నసీం : (చిన్నబోయింది) ఏం తమ్ముడూ అలావున్నావు?

రాం : ఇక్కడ కొత్తవాళ్ళెవరైనా వున్నారా?

నసీం : అంటే ?

రాం : కొత్తగా ఇంట్లో ఎవరైనా వచ్చి వున్నారా అని.

నసీం : వున్నారు.

రాం : ఎవరు ?

నసీం : నత్సల అవి నా స్నేహితురాలు.

రాం : ఆమెను కాస్త పిలుస్తావా ?

నసీం : ఎందుకు ?

రాం : నేనామెను చూడాలి.

నసీం : ఎందుకు ?

రాం : కారణం ఇప్పుడు చెప్పను.

రాం : నసీం !

నసీం : అంతకోపం ఎందుకు ? ఆ రహస్యమేమిటో చెప్పరాదు? అసలు ముక్కా మొహం ఎరగని ఆమెను నువ్వుచూడాలనటం ఏమిటి ?

రాం : ఆమెతో మాట్లాడాలి.

నసీం : ఇది మరీ బాగుంది. చూడటం కాదుకదా మాట్లాడాలి ? ఏమిటి విశేషం ?

రాం : విశదాలన్నీ విన్నవించుకోవాలా

నసీం : తప్పక. ఆమె మా గర్భిణిలోవుంది. ఆమెకు కలిగే మంచి చెడ్డలకు మేం పూచీపడ్డాం.

రాం : నసీం ! 'మేము, మీరు' దాకా వచ్చిందన్నమాట ?

నసీం : నువ్వేగా కారణం ? లేకుంటే నీ కంఠ గోప్యం ఎందుకూ ?

రాం : గోప్యం ఏమీలేదు. ఆమెను మీ రెండుకు హిందువు ఇట్లో వుండ నివ్వకూడదు ?

నసీం : అది మాయీష్టం ! ఆమె సరాసరి మా యింటి కొచ్చింది. చేరదీశాం. ఇక్కడేవుండి పోతుంది !

రాం : శాశ్వతంగానా ! (వక్రంగావుంది ప్రశ్న)

నసీం : (అర్థం చేసుకొన్నది) ఏమో ! ఉంటేవుంటుంది. ఏం !

రాం : (ఒక్క క్షణం ఆలోచించాడు. కోపం వచ్చింది) నేను కేవలం పొరబడ్డాను. నా సమ్మతమంతా వృధా అయి పోయింది.

నసీం : అందుకనే కాబోలు, ఎప్పుడూ మొలలో బాకుతో తిరుగుతున్నావు పాపం ?

రాం : నేనా ?

నసీం : ఆఁ గాక్టర్ చూచాడటగా !

రాం : అబద్ధం ! పచ్చి అబద్ధం !

నసీం : మిమ్మల్ని సమ్మతమంటావా ?

రాం : తప్పకుండా !

నసీం : అయితే మమ్మల్ని మీ రెండుకు సమ్మతం !

రాం : (చెంపకు తపీమని దెబ్బ యిచ్చినట్లయింది. కాని ఒక్క ఊణంలో తేరుకున్నాడు.) ఎట్లా సమ్మమంటావు? మీరింత సమ్మక ద్రోహంచేసి ఎట్లా సమ్మ మంటావు? మా కళ్ళపదలే మా జాతిని, మతాన్ని అవమానిస్తూంటే ఇంకా సమ్మమంటావా?

ససీం : మతిపోయిందా?

రాం : అవును. మతిపోయింది, ససీం! నువ్వు, నువ్వుకూడా ఈ అన్యాయాన్ని నీ కళ్ళెదలే పోతుహిస్తావనుకోలేదు. స్త్రీ సహజమైన హృదయం నీ కుందనుకున్నాను. ఏ మతం అయితే ఏం. ఏ కులం అయితే ఏం? నీ జాతిని, స్త్రీ జాతినే నువ్విట్లా అవమానిస్తావనుకోలేదు. ఈ రాక్షస కృత్యాన్ని నువ్వు—

ససీం : రాం?

రాం : బెదిరిస్తున్నావా? మీదగ్గర బాకులెప్పుడూ వుంటాయని నాకు తెలుసు! తెలిసే వచ్చాను. పొడిచేస్తావా? పొడిచే—కానీ—ఆ అమ్మాయిని ముందు పొడిచే, ఆ తరువాత నన్ను. నువ్వు పొడిచేలేవా? నేనే చంపేస్తానామెను. నన్ను నువ్వు నీ యిష్టం వచ్చినట్లు చిత్రవధ చేయి. సంతోషమే!

ససీం : మధ్య ఆమెందుకు చావాలి?

రాం : చావాలి. చానకతప్పదు. మతంకోసం కాదు. కాలం కోసంకాదు. స్త్రీ జన్మకోసం. స్త్రీ జన్మ పవిత్రతను కాపాట్లా నికోసం. ఈ నీచపుబ్రతుకు బ్రతకటంంటే చావటం మేలు.

నసీం : అది మీ హిందువుల కాదినంచీవున్న ఆచారమేగా?
ఆడదాని శీలాన్ని కాపాడటానికి చంపేయటంతప్ప
వేరేమార్గం లేదుమీకు.

రాం : అవును. మాకు ఎట్లాగో బ్రతకటంకాదు కావాల్సింది.
మర్యాదగా బ్రతకడం.

నసీం : ఇంతకూ ఆమె మర్యాదకేం లోపంవచ్చింది?

రాం : నసీం! ఆమెనుమీరు బలత్కారంగా నిక్కా-

నసీం : రాం! (ఉగ్రమూర్తి అయింది)

రాం : (ఆమెనుచూచి కొంచెం బిత్తరపోయాడు)

నసీం : నడు! ఈ గడపతోక్కే అర్హత లేదనికనీకు. నడు-
డొడ

రాం : (ఒకఅడుగు వెనక్కు వేశాడు.)

నసీం : ఈ పిశాచాలు నా యింట్లోకి వస్తాయని నే నెన్నడూ
పూహించలేదు. ఒకప్పుడు స్నేహంతో, ప్రేమతో
పవిత్రమైన యీ స్థలం మతపిచాచి చిందులగంగము
అవుతుం దనుకోలేదు (బాధతో కూలబడ్డది) రాం!
మతకలహాల విషయం ప్రస్తావించినంత మాత్రాన
మండిపడ్డ రాంవేనా నువ్వు? మతకలహాల వార్త
లున్న పత్రికే యీ యింట్లో వుండకూడదన్న రాం.
వేనా నువ్వు! ఇంతలో యింత మారిపోయావా?
అబ్బ! (కళ్ళుమూసుకుంది) ఆడదాన్ని, నిస్సహాయను
అనాధను, బిడ్డతల్లిని, మతంకోసం మతాన్ని రక్షించ
డానికోసం చంపుతారా? చంపడమేనా మీరక్షణ?

(ఏడుస్తూన్నట్లుంది. ముఖం బాగా కనుపించడంలేదు.)
నెత్తురు! ఊరంతా పీనుగలపెంట ! ఇళ్ళన్నీ బూడి
కుప్పలు, వీధులన్నీ శ్మశానాలు - ఎక్కడచూచినా
ఏడ్పులు, మూల్గులు. బాధ! (శటాల్సన లేచింది)
మీరు మనుష్యులు కాదు, రాక్షసులు, రాక్షసులూ
కాదు మృగాలు.పోయింది! మీలో హృదయం, కరుణ
పోయింది ! భారతదేశం నాశనమైపోయింది! స్వాతంత్ర్యం
శాపమైపోయింది! వెళ్ళండి! వెళ్ళు! (అగచింది)

రాం : (వెళ్తున్నాడు)

[గది తలుపులు తెరుచుకొని వత్సల వచ్చింది.]

వత్సల : తమ్ముడూ !

నసీం : వత్సలూ !

రాం : (తిరిగి చూశాడు. బాకుమీదికి చెయ్యిపోయింది.
కాని వెళ్ళాడు)

వత్సల : ఉండుచెల్లీ ! నేను మాట్లాడుతాను రాంతో.
తమ్ముడూ ! (ముందుకు పోతుంది)

(ఈపాటికి రాముడు వెళ్ళాడు. లోపలనుంచి ఒక బాకు
విసురుగా రావడం వత్సలను నసీం లాగటం ఒకటిగా
జగగటంవల్ల బాకు ఎవ్వరికీ తలగతుండాగోడనున్న
గాంధీ పటానికి తగిలింది. ఆ దెబ్బతో అద్దం పగిలి గల
గలా కిందరాలింది. నసీం వత్సలలు ఒక్కక్షణం అటా
నిలుచున్నారు. నసీం మెల్లగా ఆ గాజు పెంకులన్నీ
పరి గాంధీ పటం చేతికి తీసుకొని) మహాత్ముని హృద
యం ప్రక్కలైంది. మొన్ననే స్వాతంత్ర్యదినంనాడే

తనచేతులారా ఇచ్చాడు బాపూజీని ! ఈనాడు తనకే తెలియక, వెర్రిఆవేశంలో గలగొట్టాడు ! స్వాతంత్ర్య సమరంలో మహాత్ముణ్ణి బలితీసు కొంటుండనుకున్నాం. సాంత్ర్యం వచ్చింది. స్వాతంత్ర భాగదేశమే ఆయన్ని అహుతి చేసుకుంటుంది. మహాత్ముడి శాంతి యాత్రలో జీర్ణించిపోయాడు ! ఆయన్ను మనం దక్కించుకోవాలి ! స్వాతంత్ర్యాన్ని నిల్పుకోవాలి ! తప్పదు ! (వెర్రిగా మాట్లాడుతూంది)

వత్సల : (ఆలోచిస్తూంది) నసీం !

నసీం : ఏం వత్సలా ?

వత్సల : పోతూ పోతూ ఎంతటి చిచ్చు పెట్టి పోయాడు తెల్లవాడు. ఈ చిచ్చులో దేశమంతా మసి అయిపోవాల్సిందేనా? మళ్ళా మధ్యస్థానానికై మూడవవాణ్ణినైత్తి కెక్కించుకుంటామా ?

నసీం : ఏమిటా నిరుత్సాహం ? పేదప్రజ పిడికిలిబిగిస్తే వింధ్య పర్వతమైనా విరిగిపోతుంది. ఈ మతకలహాలలో చస్తూన్నది మనం ! మనకు రాజకీయల్లేవు. మనకు మతాల్లేవు. కులాలవసరం లేదు. మనమంతా ఒకటే కులం, కష్టజీవులం. మన రాజకీయాలు, తిండి గుడ్డ ! మన మతం సమతం ! అంటే చెల్లీ ! ఈ అనలాన్ని రేపింది స్వార్థపరులు, గూండాలు. వాళ్ళకు తుపాకులు, జీపులు, బాంటులు సోసరా చేశారు, మూటా ముల్లెతో కదులుతూన్న తెల్లవాళ్ళు ! సంస్థానాధీశులు

చేతులు కలిపారు. కానీ అన్ని ప్రదేశాల్లోని అల్ప సంఖ్యాకులు, అన్ని మతాలవారు ఏకమైతే—

[తలుపు తట్టిన చప్పుడు]

నసీం : (అడ్డోక్తిలో తటాలని ఆగింది. ఒక్క-క్షణంలో ఆలోచించి) ఎవరు ?

రహీం : నసీం !

నసీం : (వెళ్ళి తలుపు తెరచి రహీంతోపాటు వచ్చింది)

రహీం : అవును. నేను చెప్తున్నాను. నా యీ మాటైనా వినండి. ఊళ్ళో అందరూ వెళ్తున్నారు. అన్ని యిళ్ళు ఖాళీ అయిపోతున్నాయి. నలుగురితోపాటు మనం కూడా ! ఏమంటావ్ ?

నసీం : బాబా రానీ ఆలోచిసాం.

రహీం : ఈ ఆలోచనలతోనే ఇంతదూరం నెట్టారు. మీరేమో చాలా భద్రంగా వున్నట్లు కలగంటున్నారు. ఇన్నాళ్లు మనమీదవున్న గౌరవంచేత వూరుకున్నారు. ఆ కాలం కూడా మించిపోయింది.

నసీం : మంచిదే !

రహీం : నా మాటలను మొదటనుంచీ మీరు సరిగా అర్థం చేసుకోవటంలేదు. మీరంతా దేశాన్నుద్ధరించే మహాత్ములనుకుంటున్నారు. అంతే !

నసీం : స్వాతంత్ర్యోత్సవంనాడు కట్టిన తోరణాలు ఇంకా వాడి పోలేదన్నయ్యా !

రహీం : చాలించు నీ పరిహాసం ! వెంటనే ఇక్కడనుంచి కదలాలి.

నసీం : పిరికిపందలా సారిపోవాలంటావు.

రహీం : లేదు. తెలివిలేని వాళ్ళలా చావాలంటాను !

నసీం : ఎన్నిసార్లు చస్తాం. మనం సారిపోవడంవల్లనే ద్వేషాలు పెరుగుతున్నాయి.

రహీం : ద్వేషాలమాట దేవుడెరుగు. మనం ఇక్కడ బతకలేం. బండ మీద, హోటల్లో, దుకాణాల్లో అన్నిట్లో హిందువులకు మూత్రం అని వ్రాసేసారు. మనకు ఇంక నిష్ప కూడా పుట్టదు ఇక్కడేవుంటే బాకు పోటుతో కాకున్నా ఆకలిబాధతో చావాలి.

నసీం : ఈ జనాభామార్పు నా కిష్టంలేదు.

రహీం : నీ యిష్టాయిష్టాలకు మేం చావలేం !

నసీం : ఈ వేలం పెరికి నేను తలవంచలేను.

రహీం : నసీం ! నువ్వు కదలాల్సిందే !

నసీం : మీరందరూ వెళ్ళండి. నే నిక్కడే వుంటా.

రహీం : వీలేదు.

నసీం : నేను రాలేను. (వెళ్ళింది)

రహీం : (విసురుగా ఒక్కసారి ఈ చివరినుంచి ఆ చివరిదాకా తిరిగాడు)

వత్సల : (వందో ఆటోచనలనుంచి తటాలని మేల్కొని) భాయ్ !

రహీం : (తిరిగి చూచాడు)

వత్సల : మీ ఇక్కడనుంచి వెళ్లాలా ?

రహీం : ఇక్కడనుంచి అంటే !

వత్సల : ఈ పేట వదిలి.

రహీం : కాదు. ఈ పేటలోనే వుండి ఈ లోకాన్నే వదిలి వెళ్ళాలి !

వత్సల : (చాలా బాధకలిగింది. ఏమీ పలకలేదు)

రహీం : (గమనించాడు) వత్సలా ! నామాట వింటావా ?

వత్సల : ఏమిటో చెప్పన్నయ్యా ?

రహీం : నీకు నసీగఅంటే వాత్సల్యం వుందా ?

వత్సల : వుందని నేను చెపితే నమ్ముతావా ?

రహీం : అయితే నసీంకోసం, నసీం అన్నయ్యకోసం, నసీం సంసారంకోసం, ఈ ఒక్క సహాయం చేస్తావా! నసీం నీకోసం ఎంత త్యాగం చేసింది? ఇంకా ఆమె ప్రాణాలను, ఆమె కుటుంబ ప్రాణాలనుకూడా కోరటం నీకు న్యాయమా చెప్పు ?

వత్సల : అన్నయ్యా ! (దుఃఖం పొంగివచ్చింది.)

రహీం : ఎవ్వరికీ బాధలేనిమార్గం ఒకటి చెప్తాను. వింటావా?

వత్సల : (తల ఆడించింది)

రహీం : దయచేసి నువ్వు—

వత్సల : వెళ్తాను.

రహీం : కాదు వత్సలా ! రెఘ్యూజీ క్యాంపులు ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. అక్కడికి వెళ్లి. నిన్ను ఖద్రంగా నేను చేర్చి వస్తాను. ఏం? నసీముక్కుడా నచ్చచెప్పు. వత్సలా ! ఇండర్నీ కాపాడినదాన వవుతావు! ఏం ?

వత్సల : అలాగే అన్నయ్యా ! కానీ—

రహీం : కానీ ?

వత్సల : నా కోరిక ఒక్కటి నువ్వంగీకరిస్తావా ?

రహీం : ఏమిటి ?

వత్సల : ఇదివరకే చెప్పాను. నేను వెళ్తాను. నాకేమీ ఆశలేదు.
అన్నయ్యా ! ఆ ఒక్క పసికందునుమాత్రం కాపాడ
తానని మాట యిస్తావా ?

రహీం : ...అలాగే, బిడ్డనిక్కడే వుండనీ !

వత్సల : ససీం ! ససీం !

[ససీం వచ్చింది.]

వత్సల : నామాట ఒక్కటి నువ్వు మన్నించాలి ససీం !

ససీం : నాకంతా తెలుసు, విన్నాను. సరే, వెళ్ళిరా !

వత్సల : బాబాతో చెప్తావు కదూ ?

ససీం : (తలవూపింది) రహీం, ఒక్కమాట ! బ్రతుకుకాదు
శాశ్వతం ! చావు తప్పసిది ! ఈ ఇంటిగౌరవాన్ని—
ఎందుకు—మానవజన్మ మర్యాదలను నిలబెట్టు. వత్స
లను నీకు వప్పగిస్తున్నా, జాగ్రత్త !

[వత్సలను, రహీంను గడపదాకా వదలి వచ్చింది.

రాం ఇటువైపునుంచి పరుగెత్తు కొచ్చాడు.....]

రాం : ససీం ! ససీం !

ససీం : ఏం ?

రాం : రహీం వున్నాడా ?

ససీం : లేడు

రాం : బాబా!

నసీం : బాబా యింకా రాలేదు.

రాం : ఓహో! ఏంచేయాలి? వాళ్ళు వచ్చేస్తారు వచ్చేస్తూ
న్నారు. నసీం! నువ్వొక్కతైవు వెళ్ళగలవా? వెళ్లు
నసీం! వెళ్ళు.

నసీం : ఎక్కడికి ఎందుకు రాం?

రాం : నేను చూడలేను నసీం! నాకళ్ళారా నేను చూస్తూండ
లేను. నిన్ను వాళ్ళు బతక నివ్వరు. వాళ్ళు రాక్షసులు
వాళ్ళ దృష్టిలో ఆడ, మగ, పెద్ద, చిన్న, ముసలి,
ముతక అన్న తేడాలే లేవు. వెళ్లు నసీం!

నసీం : ఈ ముస్లింపై ఇంతలో దయ కలిగిందే? ఇంతలో
మారిపోయావే?

రాం : నసీం! నువ్వేమైనా అను. నీ యిష్టం వచ్చినట్లు అను.
కానీ, దెప్పిబాడుపుల కిది కాదు సమయం. ఒక్కటి
మాత్రం నమ్ము. ఈ హృదయంలో ద్వేషం అన్నది
ఏనాడూలేదు. నువ్వు ముస్లిం (స్త్రీ) వయినా నీతల
తెగిపడుశూంతు చూడలేను నసీం! వెళ్ళు నసీం!
నా నిల్లివికదూ వెళ్ళు!

నసీం : వెళ్ళను. అధ్ధం ఏ రూపంలో వచ్చినా ఎదుర్కొం
టాను. ముస్లిం కోయినా, హిందూవైనా అధ్ధం
అధ్ధమే! మనం ధర్మవీరులం కావాలి రాం! పిరికి
పండ్లు కాకూడదు.

రాం : నసీం! (నోటికి పరుగెత్తాడు.)

[నసీం నడుం బిగిస్తాంది,]

రాం : (మళ్ళా వచ్చాడు) ససీం ! కొంప కగ్గి పెట్టాడు. తగల బడిపోతుంది. ఆ పక్కంతా కూలిపోయింది. ఇంకొక్క ఊణంలో ఈ కొంపకూడా మసిఅయిపోతుంది. వాళ్లు వచ్చేస్తున్నారు ససీం !

ససీం : రాం ! నువ్వు మగవాడవన్నది మరిచిపోకు. ఆడదాని ఎదట ఇట్లా ఏడుస్తావా ! రానీ, నిలు—

రాం : (చెప్పలేని బాధ. ఏమీ చేయలేని పరిస్థితిలో అవస్థ పడుతున్నాడు. బయట కలకలం.)

ససీం : వచ్చారు.

రాం : వచ్చారు ! (ద్వారం వద్దకు పరుగెత్తాడు, తలుపులు మూయబోయాడు. బయటవాళ్లు దబాలున తీసారు. ససీం కర్ర విసిరింది. ఎవరికో తగిలింది. కెవ్వుమని కేక. ఒకడు రామును తోసుకొని లోపలికొచ్చాడు. ససీం కర్రపై కెత్తింది. వాడు కత్తితీకాడు. రాం అడ్డు పడ్డాడు.)

రాం : ముందు నన్ను చంపండి !

గుండా : నువ్వు హిందువు కావూ ?

రాం : అవును.

గుండా : మరి దాని కడ్డు నిలుస్తావేం ?

రాం : ఆమె నా చెల్లెలు.

గుం : తురకది.

రాం : అవును.

గుండా : చెల్లెలు (వాడు, వాడివెనకాలపున్న వాళ్ళందరూ ఒక్కసారి పెద్దగా నవ్వారు) ఛీ! సిగ్గులేదూ?

రాం : నేనుకాదు సిగ్గుపడాల్సింది, మీరే! హిందుమతానికి కళంకం తెస్తూన్నందుకు మీరు సిగ్గుపడాలి. మతం పేరిట తోటి మానవ మారణహోమం చేస్తూన్నందుకు మీరు సిగ్గుపడాలి.

గుండా : ఆపు నీ వ్రపన్యాసం అంతటితో! పేడివెధవ! మహాదయగలవాడు బయల్పేరాడు. ఇటువంటి ముండమోపులుండబట్టే మనవాళ్లు నౌఖానీలో కసాయి కత్తికింద మాంసం మోదిరయ్యారు.

రాం : అవును. మీబోటి శూరులుండబటే పంజాబులో మతం నిలిచింది.

గుండా : సరే లేవోయ్, అడ్డులే! ఎందు కన్యాయంగా చస్తావ్?

రాం : చంపేయండి. మానవత్వంకోసం చస్తాను. చంపేయండి.

గుండా : బెదిరిస్తావేం చంపేయండని! (ఈడ్చులాగి విసిరాడు దూరంగా.)

[నసీం కట్టి విసిరింది. వాడు దెబ్బతో పడిపోయాడు. ఇంతలో ఇంకొకడు నసీంకు కత్తితో పొడిచాడు. నసీం కేకచేసి ఒరిగింది. రాం ఆసెను చేతుల్లో పట్టుకున్నాడు. 'హిందుస్థాన్ జిందా బాద్!' అని అందరూ అబుస్తూ వెళ్ళారు.....]

రాం : నసీం! నసీం!

నసీం : భాయ్! నన్నల! న్నాలేమైందో? ఇంకా రహీం గానోదూ?

[కిటికీలోనుంచి శుపాకి ప్రేరింది. రాం ఆ దెబ్బతో
నేల కొరిగాడు. 'పాకిస్తాక్ జిందాబాద్!' అని కేక.
వాకిలి వైపునుంచి రహీం వచ్చాడు.....]

రహీం : రాం !

రాం : రహీం !

రహీం : ఒక్క కంచంలో తిన్నాం !

రాం : ఒక్క గోరీలో నిద్రపోతాం ! (పడిపోయాడు)

నసీం : భాయ్ ! వత్సల ! వత్సల ! (అతికష్టమీద లేచింది.)

రహీం : బహిన్ ! వత్సల ఖూసీహువా !

నసీం : ఖూసీ ! రహీం ! ఖూసీ ! వత్సలను చంపేశావు.
వత్సల చచ్చిపోయింది. ద్రోహం ! జావ్ ! జావ్ !

అయిపోయిందీ ! అయిపోయింది :

స్వతంత్రభారత స్వర్గఖండము

శ్మశాన భూమిగ అయిపోయింది !

మతావేశ పైశాచిక భీకర

నాట్యరంగముగ అయిపోయింది !

మానవ మారణ హోమధూమములు

పల్లె పల్లెకును ప్రాకినవి

మానవరక్త నదీనదమ్ములు

మన భూమంతా పారినవి !

[పాట ఆగిపోయింది. లోపల్నుంచి పొగమంటలు వస్తున్నాయి. వాకిలివైపునుంచి తాపీగా డాక్టరు ప్రవేశించాడు. పడివున్న శేవాల నొకసారి తీరికగా చూసి వికటాట్టహాసం చేశాడు.....]

డాక్టర్: భారతదేశం స్వతంత్రమైంది. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం ఇచ్చాం. (మరల వికటాట్టహాసం.)

[ఇదే సమయానికి బయటనుంచి 'రాం! రహీం!' అంటూ అక్బర్, పురుషోత్తములు అరుస్తూ వచ్చారు. వచ్చి పడివున్న బిడ్డలను చూశారు. తాపీగా నిల్చున్న డాక్టరును చూశారు. ఇద్దరు అగ్నిపర్యతాలలా చేతులుకలిపి ఒక్కసారిగా లేచారు.]

అక్బర్: బద్షాహ్; బంగారు భారతదేశాన్ని వల్లకాడు చేయాలని చూశావ్ !

పురు : మాలో మాకు కలతలుపెట్టి నెత్తినెక్కి కూర్చోవాలని చూశావ్ !

అక్బర్: నీ ఆటలు సాగవు. మేము ఒకటిగా నిలుస్తాం.

పురు : నిలచి నీ పెత్తనాన్ని నాశనం చేస్తాం

[అక్బర్, పురుషోత్తముల సరసింహాకృతులు చూసి డాక్టర్ బెదిరాడు. మెల్లగా జారుకున్నాడు...]

రహీం: నసీం! బహిన్ ! వత్సలను నేనుకాదు చంపింది ! చూడు, నేనూ వత్సలతోపాటు పోతున్నాను. వత్సల తునికోర్కె తీర్చలేకపోయాను. ఆమెను ప్రాణాలతో నీకు చూపించలేకపోయాను. నీ చేతుల్లో నీ స్నేహితురాలిని, కాదు - నీ స్నేహితురాలి శవాన్ని పెట్టాను. నసీం! రెఫ్యూజీ క్యాంపుకు కాదు, ఈ మతభేదాలే

లేని మరో లోకానికి ఆమెతోపాటు, ఆమెకుతోడుగా వెళ్తున్నాను. భద్రంగా చేరుస్తాను.

ననీం : వత్సలా ! నేనూ, నేనూ నీతో - వస్తున్నా. (వత్సల శ్రవణమీద వాలింది. పై రహీ, వత్సలల మాటలు జరుగుతుండగానే సేవధ్యంలో సన్నగా పాట విని పిస్తూంది.)

[తెర పడుతుంది.]

గ చ యి తి

ఆంధ్రదేశంలో, ఆధునిక నాటక లోకంలో 'ఆశ్రేయ' పేరు వివనివా
రుండారు. నటుడై, నటనానుభవంతో, నాటక రచనకు దిగి, నటుడుగానూ,
నాటక రచయితగానూ, మంచి పేరు ప్రఖ్యాతులు గడించిన వారిలో వీరు
ప్రథములు. నటనద్వారానూ, నాటక రచనద్వారానూ నాటక రంగంలో
బ్రహ్మాండమైన విప్లవం తీసుకువచ్చి, ఆంధ్రదేశపు దృష్టిని సాంఘిక నాట
కాలమీదికి మరల్చేట్టు చేశాడు. ఈనాడు ఆంధ్రదేశంలో పల్లె పల్లెలో
ఇంత నాటకవ్యామోహం కలగటానికి కారణం చాలవరకు ఈయన
నాటకాలేననవచ్చు.

నెల్లూరుజిల్లా, నూల్లూరుపేట జన్మస్థలం. చాలాకాలం పత్రకారచయితగా
పనిచేశారు. ప్రస్తుతం మద్రాసు, కోయంబూరు సినిమా కంపెనీలలో
రచయితగా వుంటున్నారు.

వీరి నాటకాలు : పరివర్తన, ఈనాడు, ఎన్. జి. హో., విశ్వకాంతి, కప్పులు,
తిరపతి, భయం. నాటికలు : ప్రగతి, ఎవరు దొంగ? మొదలైనవి.....

